

**Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου
Σχολή Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών
Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Διεθνών Σχέσεων**

**Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών
«Διακυβέρνηση και Δημόσιες Πολιτικές»**

**Οι δύο πρώτες ελληνικές προεδρίες του Συμβουλίου της
Ευρωπαϊκής Κοινότητας (1983, 1988): κοινοτικό κεκτημένο
και ο ρόλος του αιρετικού κράτους - μέλους**

Αννα Ρίζου

Επιβλέπουσα Καθηγήτρια : κ. Κωνσταντίνα Μπότσιου

Κόρινθος, Ιανουάριος 2022

**University of Peloponnese
Faculty of Social and Political Sciences
Department of Political Studies and International Relations**

**Master Program in
«Governance and public policies»**

**The first two Greek presidencies in the Council of the
European Community(1983, 1988): acquis Communautaire
and the role of the heretical member-state**

Anna Rizou

Supervisor: Konstantina Botsiou

Corinth, January 2022

Ευχαριστίες

Θα ήθελα να ευχαριστήσω ιδιαιτέρως, την επιβλέπουσα καθηγήτριά μου κα Κωνσταντίνα Μπότσιου, για την πολύτιμη συμβολή της σε όλα τα στάδια εκπόνησης της εργασίας μου. Η βαθιά ακαδημαϊκή της γνώση και το προσωπικό της ενδιαφέρον με βοήθησαν να φέρω εις πέρας το απαιτητικό εγχείρημα ανάλυσης και σύνθεσης της διπλωματικής μου εργασίας.

Οι δυο πρώτες ελληνικές προεδρίες του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Κοινότητας (1983,1988): κοινοτικό κεκτημένο και ο ρόλος του αιρετικού κράτους- μέλους

Σημαντικοί Όροι: [Σημαντικοί Όροι που αναφέρονται στη Διπλωματική Εργασία]

ΕΚ/ΕΕ, ΠΑΣΟΚ,Ν.Δ,ΜΟΠ,ΕΕΠ, ΠΑΚΕΤΟ ΝΤΕΛΟΡ,

Περίληψη

Η παρούσα εργασία πραγματεύεται τα πρώτα χρόνια μετά την ένταξη της Ελλάδος στην Ε.Κ. εστιάζοντας στις δύο πρώτες ελληνικές προεδρίες του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Κοινότητας (1983,1988).Επικεντρώνεται στις επιδιώξεις και τα επιτεύγματα των δύο πρώτων προεδριών και ταυτόχρονα επιχειρεί να αποτιμήσει τις πολιτικές πτυχές της διάστασης μεταξύ του ρόλου της Ελλάδας ως κοινοτικού εταίρου και του ρόλου της ως «αιρετικού» κράτους- μέλους, τον τρόπο διαχείρισης αυτής της αντίφασης από τις ελληνικές Κυβερνήσεις εκείνης της περιόδου σε συνάρτηση με την περιρρέουσα πολιτική ατμόσφαιρα της εποχής. Εν κατακλείδι διερευνά εάν και σε ποιόν βαθμό η αντίφαση αυτή, εμπόδισε την Προεδρεύουσα Ελλάδα να επηρεάσει θετικά την εξεύρεση συμβιβαστικών κοινοτικών λύσεων σε ακανθώδη ζητήματα αντίθετων ευρωπαϊκών συμφερόντων των κρατών -μελών.

The first two Greek presidencies in the Council of the European Community (1983,1988): *acquis Communautaire* and the role of the heretical member-state

Keywords: [Σημαντικοί Όροι που αναφέρονται στη Διπλωματική Εργασία στα Αγγλικά]

EC/EU,ΠΑΣΟΚ,ΝΔ, ΜΟΡ,ΠΑΚΕΤΟ DELOR

Abstract

This paper deals with the first years after Greece's accession to the EEC, focusing on the first two Greek presidencies of the Council of the European Community (1983, 1988). It focuses on the aspirations and achievements of the first two presidencies and at the same time attempts to assess its political aspects. between Greece's role as a Community partner and its role as a "heretical" member state, how did the Greek Governments of that period manage this contradiction depending on the surrounding political atmosphere of the time. In conclusion, it investigates whether and to what extent this contradiction prevented Presiding Greece from positively influencing the finding of compromise solutions to thorny issues of opposite Community / European interests.

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΔΗΛΩΣΗ

Με την παρούσα δήλωση:

1. Δηλώνω ρητά και ανεπιφύλακτα ότι η διπλωματική εργασία που σας καταθέτω αποτελεί προϊόν δικής μου πνευματικής προσπάθειας, δεν παραβιάζει τα δικαιώματα τρίτων μερών και ακολουθεί τα διεθνώς αναγνωρισμένα πρότυπα επιστημονικής συγγραφής, τηρώντας πιστά την ακαδημαϊκή δεοντολογία.
2. Οι απόψεις που εκφράζονται αποτελούν αποκλειστικά ευθύνη της συγγραφέως και η επιβλέπουσα, οι εξεταστές, το Τμήμα και το Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου δεν υιοθετούν κατ' ανάγκη τις εκφραζόμενες απόψεις ούτε φέρουν οποιαδήποτε ευθύνη για τυχόν λάθη και παραλείψεις.

Η δηλούσα

ANNA PIZOY

Περιεχόμενα

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	13
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: Η ΕΛΛΑΔΑ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ – Η ΠΡΩΤΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΕΝΤΑΞΗ	16
1.1 Η ΕΝΑΡΞΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗΣ ΠΟΡΕΙΑΣ	16
1.2 ΕΝΤΑΞΗ ΧΩΡΙΣ ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ	19
1.3 Ο ΕΥΡΩΣΚΕΠΤΙΚΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΠΑΣΟΚ	
1.4 ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΠΑΣΟΚ: ΤΟ ΑΙΡΕΤΙΚΟ ΚΡΑΤΟΣ – ΜΕΛΟΣ.....	24
1.5 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ	27
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Η ΠΡΩΤΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΡΟΕΔΡΙΑ ΣΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ Ε.Κ (1^Η ΙΟΥΛΙΟΥ – 31^Η ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1983)	28
2.1 ΤΟ ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΕΚ ΠΕΡΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΕΔΡΙΑΣ	28
2.2 Η ΠΡΩΤΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΡΟΕΔΡΙΑ ΣΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ Ε.Κ/Ε.Ε27	30
2.3 Η ΔΗΛΩΣΗ ΤΗΣ ΣΤΟΥΤΓΑΡΔΗΣ ΚΑΙ ΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΠΡΟΕΔΡΙΑΣ.....	31
2.4 ΟΙ ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΠΡΟΕΔΡΙΑΣ	35
2.5 Η ΔΙΑΣΚΕΨΗ ΚΟΡΥΦΗΣ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ (5-7 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1983)	37
2.6 ΤΑ ΑΙΤΙΑ ΤΗΣ ΑΠΟΤΥΧΙΑΣ	38
2.7 ΤΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΠΡΩΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΠΡΟΕΔΡΙΑΣ	40
2.8 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ	40
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Η ΔΕΥΤΕΡΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΡΟΕΔΡΙΑ ΣΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΟΚ (1^Η ΙΟΥΛΙΟΥ – 31^Η ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1988)	40
3.1 ΣΗΜΑΝΤΙΚΕΣ ΕΥΡΩΠΑΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΜΕΤΑΞΥ ΠΡΩΤΗΣ ΚΑΙ ΔΕΥΤΕΡΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΠΡΟΕΔΡΙΑΣ (ΜΟΠ, ΕΕΠ, ΠΑΚΕΤΟ ΝΤΕΛΟΡ)	40
3.2 ΣΤΟΧΟΙ , ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΔΕΥΤΕΡΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΠΡΟΕΔΡΙΑΣ	42
3.3 ΑΞΟΝΑΣ ΕΣΩΤΕΡΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ	43
3.4 ΑΞΟΝΑΣ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ.....	46
3.5 ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ	48
3.6 ΣΥΝΟΔΟΣ ΚΟΡΥΦΗΣ ΤΗΣ ΡΟΔΟΥ (2-3 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1988).....	49

3.7 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ	51
ΕΠΙΛΟΓΟΣ	52
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	57
ΠΙΝΑΚΕΣ - ΕΙΚΟΝΕΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η συγκεκριμένη εργασία πραγματεύεται τη μελέτη των πεπραγμένων των δύο πρώτων ελληνικών προεδριών στο Συμβούλιο της Ε.Κ, σε συνάρτηση με το ιστορικό και πολιτικό τους πλαίσιο και επιχειρεί μια αποτίμηση των αποτελεσμάτων τους σε σύγκριση με τις αντίστοιχες πολιτικές προτεραιότητες και τους στόχους που είχαν τεθεί από την Ελλάδα, ως Προεδρεύουσα χώρα.

Το κεντρικό ερώτημα που εξετάζεται είναι εάν ο ευρωσκεπτικισμός που χαρακτήριζε την κυβερνώσα σοσιαλιστική παράταξη την αρχική περίοδο μετά την ένταξη σε συσχέτιση με την ανετοιμότητα και ανεπαρκή ικανότητα του διοικητικού συστήματος να ανταποκριθεί στα ευρωπαϊκά καθήκοντα και υποχρεώσεις, συνέβαλαν στο ευρωπαϊκό προφίλ της χώρας επενεργώντας καταλυτικά στα αποτελέσματα των δύο πρώτων ελληνικών προεδριών στο Συμβούλιο.

Η χρονική οριοθέτηση της μελέτης αφορά στην περίοδο από το 1981 μέχρι το 1988 και εστιάζει στα σημαντικά πολιτικά γεγονότα και τις ευρωπαϊκές εξελίξεις που επίδρασαν στις διακυμάνσεις και τη δυναμική της σχέσης της χώρας μας με την ευρωπαϊκή ενοποίηση και στη διαμόρφωση του «ευρωπαϊκού προφίλ» της

Αναλυτικότερα, η εργασία εξετάζει την πρώιμη περίοδο της Ελλάδας ως μέλους της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, υπό τη διακυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ, τα βήματα σταδιακής μεταστροφής του πολιτικού και του διοικητικού συστήματος της χώρας από θέσεις απόλυτα εθνοκεντρικές στην αρχή, σε θέσεις φιλοευρωπαϊκές και κοινοτικής αλληλεγγύης μετέπειτα, καθώς και το βαθμό ανταπόκρισης της χώρας στις απαιτήσεις της προσαρμογής και της ευρωπαϊκής ενοποίησης αξιολογώντας

τα πεπραγμένα των δύο πρώτων Ελληνικών Προεδριών στο Συμβούλιο, τα έτη 1983 και 1988.

Πηγές από τις οποίες αντλήθηκαν πολύτιμα στοιχεία και πληροφορίες για τα γεγονότα, την περιρρέουσα πολιτική ατμόσφαιρα και το πολιτικό κλίμα της εποχής υπήρξαν, η σχετική επιστημονική βιβλιογραφία, πολιτικές βιογραφίες με εξιστόρηση κρίσιμων πολιτικών γεγονότων, η πολιτική αρθρογραφία εκείνης της περιόδου αλλά και πρόσφατη, δελτία τύπου, ομιλίες και συνεντεύξεις των πολιτικών προσώπων, πρωταγωνιστών αυτής της ιστορικής περιόδου, επίσημα έγγραφα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, καθώς και η επίσημη ιστοσελίδα της Ε.Ε.

Η εργασία διαρθρώνεται σε τρία κεφάλαια, ως εξής:

Στο πρώτο κεφάλαιο, θεωρήθηκε απαραίτητο να γίνει μία συνοπτική ανασκόπηση των κρίσιμων ορόσημων της πορείας υλοποίησης της κορυφαίας πολιτικής και στρατηγικής επιλογής του Κωνσταντίνου Καραμανλή, για την ένταξη της «μικρής» και «καχεκτικής» Ελλάδας, στη λέσχη των προηγμένων δυτικοευρωπαϊκών χωρών.

Ακολούθως, μελετάται το πολιτικό πλαίσιο αναφοράς της περιόδου 1981-1988, και η προοδευτική πολιτική μετατόπιση του τότε κυβερνώντος κόμματος από την έντονα ευρωσκεπτικιστική τάση, την επιφυλακτικότητα και τις πολιτικές παλινωδίες, σε περισσότερο πραγματιστικές πολιτικές προσεγγίσεις με την πλήρη, τελικά, αποδοχή της θέσης και του ρόλου της Ελλάδας εντός της Ε.Κ. καθώς και των υποχρεώσεων της, έναντι της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης.

Στο δεύτερο κεφάλαιο εξετάζεται η πρώτη Ελληνική Προεδρία το 1983, που έλαβε

χώρα στο μέσον περίπου της πρώτης διακυβέρνησης του ΠΑΣΟΚ, όπου οι εθνοκεντρικές αντιλήψεις, τα αργά αντανάκλαστικά ανταπόκρισης της σοσιαλιστικής πολιτικής και διοικητικής ελίτ στις ευρωπαϊκές υποχρεώσεις της χώρας και η απροθυμία ενσωμάτωσης του κοινοτικού κεκτημένου σε κρίσιμους τομείς πολιτικής, συνέβαλαν στη μη έγκαιρη και μη επαρκή προετοιμασία της Ελλάδας για την ανάληψη του ρόλου της Προεδρεύουσας χώρας του Συμβουλίου, με αντίστοιχα πενιχρά αποτελέσματα.

Το τρίτο κεφάλαιο πραγματεύεται τη δεύτερη Ελληνική Προεδρία που πραγματοποιήθηκε το β εξάμηνο του 1988, όπου πλέον είχε συντελεστεί η σχεδόν ολοσχερής μεταστροφή του κυβερνώντος σοσιαλιστικού κόμματος, υπέρ της ευρωπαϊκής ενοποίησης, μέσω της «οιονεί αναδιαπραγμάτευσης» των όρων ένταξης και ιδιαίτερα μετά την επιτυχία των Μεσογειακών Ολοκληρωμένων Προγραμμάτων(ΜΟΠ).

Πρόκειται για την περίοδο όπου τα προσδοκώμενα οικονομικά οφέλη έκαμψαν τις επιφυλάξεις και η Ελλάδα άρχισε να διαδραματίζει περισσότερο ενεργό ρόλο στις ενοποιητικές διαδικασίες και να υπερασπίζεται ένθερμα την περαιτέρω θεσμική ανάπτυξη της Κοινότητας.

Στο πλαίσιο των σχέσεων κατανόησής μας, πλέον, με τη Κοινότητα, η δεύτερη Ελληνική Προεδρία, κατέβαλε ουσιαστική προσπάθεια προσαρμογής στη «κοινοτική λογική» των πολυμερών διαπραγματεύσεων στις Βρυξέλλες συμμετέχοντας ενεργά στα διακυβερνητικά και υπερεθνικά όργανα και λειτουργώντας πλήρως στο πνεύμα του κοινοτικού γίνεσθαι, πέτυχε μερικά αξιοσημείωτα αποτελέσματα .

Τέλος, η εργασία ολοκληρώνεται με τον επίλογο και την κατάθεση σχετικών προβληματισμών για την μετ' εμποδίων διαδρομή που διάνυσε η Ελλάδα από την ένταξη μέχρι την πλήρη ενσωμάτωση στην Ευρωπαϊκή Ένωση, Πώς από μία «δυσλειτουργική» χώρα μετεξελίχθηκε σε μια χώρα υπέρμαχο της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης και του ευρωπαϊκού «γίνεσθαι», και ποια επίδραση είχε στην εξέλιξη αυτή η αντίληψη της Ευρώπης «ως δωρητή». μετά την επιτυχία των ΜΟΠ, την υπογραφή της Ενιαίας Ευρωπαϊκής Πράξης καθώς και τη μετέπειτα αθρόα εισροή κονδυλίων από τα Ευρωπαϊκά Προγράμματα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: Η Ελλάδα στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα -Η πρώτη περίοδος μετά την ένταξη

1.1 Η έναρξη της ευρωπαϊκής πορείας

Η υπογραφή¹ της Συνθήκης Προσχώρησης της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα στις 28 Μαΐου 1979, υπήρξε καθοριστική για τη σύγχρονη ελληνική ιστορία. Η Ελλάδα από την 1/1/1981 αποτελεί, πλέον, το δέκατο μέλος της ΕΟΚ, υλοποιώντας ένα κεφαλαιώδους σημασίας βήμα προς την «ευρωπαϊκή ολοκλήρωση». Από την άλλη πλευρά, η Ευρωπαϊκή Κοινότητα με την ένταξη της Ελλάδας επιτυγχάνει την επέκτασή της στο κρίσιμο και ευαίσθητο άκρο της νοτιοανατολικής Μεσογείου.

Η απόφαση για την ένταξη ήταν πολιτική² και θεωρείται ως το μεγαλύτερο επίτευγμα

¹ Α. Ζαχαρόπουλος, *Η οδύσσεια της Ευρωπαϊκής μας πορείας. Μαρτυρίες για το παρελθόν και σκέψεις για το μέλλον*, Μίνωας, 2011, σελ.288-299, (Οι λόγοι του Κ. Καραμανλή στην επίσημη τελετή της υπογραφής της Συνθήκης προσχώρησης της Ελλάδας στην ΕΟΚ(28/5/1979).

² Π.Κ. Ιωακειμίδης, *Ελλάδα – Ευρωπαϊκή Ένωση. Τρία λάθη και πέντε μύθοι. μια νέα ερμηνεία για την κρίση της Ελλάδας στην Ε.Ε.*, Θεμέλιο, 2018, σελ. 39. Μ. Μινώτου, «Η Ελλάδα στο σταυροδρόμι των ευρωπαϊκών επιλογών», στο Σ. Χαρίτου, *Ελλάδα-ΕΟΚ 1959-1979, τόμος Γ', Μέρος Α: Από τη Σύμβαση στην Ένταξη*, Παπαζήση, 1985, σελ. 309-354.

της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής της περιόδου της Μεταπολίτευσης. Η πρόσδεση της Ελλάδας στο άρμα της Ευρώπης ήταν μια κορυφαία πολιτική επιλογή του Κωνσταντίνου Καραμανλή, ο οποίος, στις 12/6/1975, υπέβαλε την αίτηση³ για την ένταξη της χώρας στην τότε Ε.Κ. και δεν αρκέστηκε στην απλή αναθέμανση της Σύνδεσης με την ΕΟΚ που είχε υπογραφεί το 1961.

Θεωρητικά, με τη συμμετοχή της στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα, η Ελλάδα επιζητούσε να σηματοδοτήσει τον δυτικό προσανατολισμό της, πιστεύοντας ότι, με τον τρόπο αυτόν θα αποσαφηνιζόταν το «ταυτοτικό»⁴ της πρόβλημα, η εγγενής πολιτισμική αμφισημία⁵ της, ως δυτικής χώρας στην Ανατολική Μεσόγειο.

Έχει πολλές φορές ⁶ αναλυθεί η κατά καιρούς αμφιταλάντευση των Ελλήνων ανάμεσα στη Δύση και την Ανατολή, τον εκσυγχρονισμό και την παράδοση, ωστόσο, δεν είναι σαφές εάν έχει επεξηγηθεί ικανοποιητικά μέχρι σήμερα. Κατά τον Π. Ιωακειμίδη⁷, «η Ελλάδα εξακολουθεί να ταλανίζεται ανάμεσα σε Δύση και Ανατολή πιστεύοντας ταυτόχρονα ότι «εξ ορισμού» είναι Ευρώπη και δικαιωματικά πρέπει να ανήκει στη Ευρωπαϊκή Ένωση χωρίς να κάνει τις αναγκαίες προσαρμογές παρά μόνο κάτω από την αναπόδραστη πίεση της άτακτης χρεωκοπίας και της ανάγκης στήριξής της από την Ευρώπη».

³ Ζαχαρόπουλος, *Η οδύσσεια της Ευρωπαϊκής μας πορείας*, ό.π., σελ.,59,60 (η ιστορική επιστολή της αίτησης ένταξης).

⁴ Π.Κ. Ιωακειμίδης *Επιτεύγματα και Στρατηγικά Λάθη της Εξωτερικής Πολιτικής της Μεταπολίτευσης*, Αθήνα, Θεμέλιο, 2020, σελ.15.

⁵ Ξ. Γιαταγάνας, «Τα τριάντα χρόνια της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Ένωση», στο Σ. Ντάλη (επιμ), *Από την ένταξη στην κρίση, Ελλάδα και Ε.Ε:1981-2011*, Αθήνα, Παπαζήση, 2012, σελ.101.

⁶ Γ. Βούλγαρης «Ποια νέα εικόνα της Ελλάδας», Άρθρο στην Εφημερίδα «τα Νέα», 3/10/2009, Θ. Κουλουμπής «Η Ελλάδα στον καναπέ του ψυχιάτρου», Άρθρο στην Εφημερίδα «η Καθημερινή», 18/12/2011.

⁷ Ιωακειμίδης, *Ελλάδα-Ευρωπαϊκή Ένωση-Τρία λάθη*, ό.π.,σελ.41.

Για τον Κωνσταντίνο Καραμανλή, μετά την έξοδο της Ελλάδας από το στρατιωτικό σκέλος του ΝΑΤΟ (1974), η συμμετοχή στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα συνιστούσε πρωταρχική εγγύηση για τη δημοκρατική ομαλότητα μετά και την επτάχρονη δικτατορία και ταυτόχρονα, ήταν το ιδανικό αντίβαρο για την εξισορρόπηση⁸ της εξάρτησης από τις Ηνωμένες Πολιτείες (ΗΠΑ), σχέση που καταγόταν από την εποχή της μετεμφυλιακής ανόρθωσης της χώρας με το δόγμα «Τρούμαν»⁹ και το σχέδιο «Μάρσαλ». Το δεύτερο, αποτελούσε, προεξέχουσα επιδίωξη, δεδομένου ότι, την περίοδο εκείνη, η ελληνική κοινή γνώμη είχε έντονα αντιαμερικανικά¹⁰ συναισθήματα καθώς θεωρούσε πως οι ΗΠΑ είχαν συμβάλει¹¹ στην εγκαθίδρυση της στρατιωτικής δικτατορίας στην Ελλάδα και δεν απέτρεψαν την τουρκική εισβολή στην Κύπρο.

Αναμφισβήτητα, η επιλογή της ένταξης δικαιώθηκε,¹² καταφανώς, στην πορεία, τόσο ως πολιτική και οικονομική επιλογή όσο και ως προς τη γεωπολιτική διάσταση της εξασφάλισης της προστασίας των εξωτερικών συνόρων της χώρας.

Απτά¹³ αποτελέσματα υπήρξαν η θεαματική βελτίωση του βιοτικού επιπέδου, η άμβλυνση των οικονομικών ανισοτήτων, η αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση των

⁸ Κ. Μπότσιου, «Οι αντιλήψεις για την ασφάλεια στην ευρωπαϊκή επιλογή του Κωνσταντίνου Καραμανλή: Ευρωπαϊκές και ατλαντικές διαστάσεις», στο Ν. Μαραβέγιας (επιμ) *Η Ελλάδα στην Ευρωπαϊκή Ένωση, παρελθόν, παρόν, μέλλον*, Θεμέλιο, 2008, σελ.190.

⁹ Με το Δόγμα Τρούμαν οι ΗΠΑ αντικατέστησαν τη Βρετανία στη χορήγηση οικονομικής και στρατιωτικής βοήθειας προς τις ελληνικές κυβερνήσεις, προκειμένου να κερδηθεί ο εμφύλιος πόλεμος. Οι αμερικανικές οικονομικές αποστολές κατηύθυναν άμεσα την οικονομική πολιτική στην Ελλάδα από το 1947 μέχρι το 1953Γεώργιος Σταθάκης, *το Δόγμα Τρούμαν και το Σχέδιο Μάρσαλ*, Βιβλιόραμα, Μάιος 2004.

¹⁰ Γ. Βούλγαρης, *Η Ελλάδα της Μεταπολίτευσης, 1974-1990*, Αθήνα, Θεμέλιο, 2002, σελ.88.

¹¹ Monteagle Sterns, *Ανδρέας Παπανδρέου, το αίνιγμα*, Αθήνα, 2021, Βιβλιοπωλείον της «Εστίας», σελ. 159, 160.

¹² Σπ. Χαρίτος, «Οι σχέσεις Ελλάδος-Ε.Ε. Η πορεία μιας τριακονταετίας 1981-2011. Η γλώσσα των αριθμών και οι προοπτικές του μέλλοντος», στο Σ. Ντάλη(επιμ), *Από την ένταξη στην κρίση, ό.π.*, σελ.117.

Β. Κασκαρέλης, «Η Ελλάδα στην Ευρώπη. Αγώνες και Αγωνίες», στο Σ. Ντάλη(επιμ) *Από την ένταξη στην κρίση, ό.π.*, σελ. 63-65.

διμερών μας κρίσεων με τη γείτονα Τουρκία, και η ενίσχυση του ειδικού βάρους της χώρας στον πολιτικό, οικονομικό και διπλωματικό τομέα.

Παρά ταύτα, στην έναρξη της ευρωπαϊκής της διαδρομής η Ελλάδα, υπέπεσε σε θεμελιώδη λάθη τα οποία επέτρεψαν να εμποδιστούν σε βάρος της ορισμένοι αρνητικοί «μύθοι» που δυσχέραναν την ομαλή προσαρμογή της στις υποχρεώσεις της ενοποίησης.¹⁴

1.2. Ένταξη χωρίς προετοιμασία

Η ελληνική κυβέρνηση της Νέας Δημοκρατίας αποφάσισε να υποβάλει αίτηση για απευθείας ένταξη στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα (Ε.Κ.) με βάση το 237 άρθρο της Συνθήκης της Ρώμης, χωρίς προηγουμένως να αναμείνει την πλήρη εφαρμογή της Συμφωνίας Σύνδεσης, της 1^{ης} Νοεμβρίου 1962, της οποίας η ισχύς είχε ενεργοποιηθεί εκ νέου, μετά την περίοδο της δικτατορίας και προβλεπόταν να ολοκληρωθεί το 1984. Ένας από τους επιτακτικούς λόγους επίστευσης ήταν η αποφυγή¹⁵ του ενδεχομένου της ομαδοποίησης των ενταξιακών διαπραγματεύσεων με την Ισπανία και την Πορτογαλία όπως επέμενε η Επιτροπή, γεγονός που δεν συνέφερε την Ελλάδα,.

Προκειμένου να κατακτήσει τον στόχο, την περίοδο εκείνη η Ελλάδα επιδόθηκε σε έντονη διπλωματική¹⁶ δραστηριότητα εφαρμόζοντας με αξιοσημείωτη επιτυχία τη

¹³ Β. Θεοδωρόπουλος, «Τριάντα χρόνια ένταξη, μια αφήγηση της Ελλάδας στην Ευρώπη», στο Σ. Ντάλη (επιμ) *Από την ένταξη στην κρίση*, ό.π.,σελ. 41.

¹⁴ Π. Κ. Ιωακειμίδης, *Ελλάδα – Ευρωπαϊκή Ένωση, Τρία λάθη*, ό. π., σελ. 16.

¹⁵ Γ. Κοντογεώργης, «Ολοκλήρωση των προσπαθειών την κατάλληλη ώρα», στο *Ο Κωνσταντίνος Καραμανλής και η ευρωπαϊκή πορεία της Ελλάδας*, τ. 1, Ίδρυμα Κωνσταντίνος Γ. Καραμανλής, Πατάκη 2000,, σελ.68. Ζαχαρόπουλος, *Η οδύσσεια της ευρωπαϊκής μας πορείας*, ό.π.,σελ.125.

¹⁶ Β. Θεοδωρόπουλος, «Τριάντα χρόνια ένταξη, μια αφήγηση της πορείας της Ελλάδας στην Ευρώπη», στο Σ. Ντάλη, *Από την ένταξη στην κρίση*, ό.π.,σελ.33.

λεγόμενη «ακτινωτή διπλωματία»¹⁷ και κατόρθωσε να επιταχύνει τη διαδικασία ενσωμάτωσης στο κοινοτικό κεκτημένο, επικαλούμενη πολιτικούς λόγους.

Ουσιαστικά, η «Γνώμη¹⁸» της Επιτροπής, τον Ιανουάριο 1976, η οποία βασίσθηκε στην λεπτομερή αποτίμηση της ελληνικής οικονομίας, υπήρξε αρνητική για την ένταξη της Ελλάδας, τονίζοντας ότι, «η ελληνική οικονομία στο παρόν στάδιο ανάπτυξής της περιέχει έναν αριθμό διαρθρωτικών χαρακτηριστικών που περιορίζουν την ικανότητά της να συνδυαστεί αρμονικά μετα των τωρινών κρατών-μελών». και αντιπρότεινε μια «προπαρασκευαστική» περίοδο μερικών χρόνων «πριν αναληφθούν οι υποχρεώσεις της ένταξης, ακόμη και ως αντικείμενο της μεταβατικής περιόδου».

Για την Ελλάδα, η πρόταση της Επιτροπής δεν ήταν καθόλου ικανοποιητική, για τούτο, η ελληνική κυβέρνηση έσπευσε να την αντικρούσει με επιστολή¹⁹ του Πρωθυπουργού Κ. Καραμανλή στην οποία ισχυρίστηκε ότι, η *επίσπευση της ένταξης υπαγορεύεται από λόγους νομικούς, οικονομικούς και πολιτικούς που δε συντρέχουν σε καμία άλλη χώρα*. Άλλωστε, όπως δήλωσε στη Βουλή, ο Κ. Καραμανλής, στην προσπάθειά του να ενισχύσει τη βεβαιότητα ότι η χώρα μπορούσε να υπερνικήσει τα εμπόδια *«έχουμε την ικανότητα της μαθήσεως και της προσαρμογής»*²⁰.

¹⁷ Διεθνής δραστηριοποίηση της Ελλάδος προς διάφορες κατευθύνσεις, ώστε να ενισχυθεί το διεθνές γόητρο της χώρας ο αναπροσδιορισμός της θέσης και η αναβάθμιση αυτής μετά τη δικτατορική απομόνωσή της, *Θεωρία εξωτερικής πολιτικής*, Γ. Τενεκίδης

¹⁸ Π. Καζάκος «Από την ένταξη στην κρίση (1981-2011). Το χρονικό μιας αποτυχίας», στο Σ. Ντάλη, (επιμ) *Από την ένταξη στην κρίση*, ό. π., σελ. 125. Επιτροπή των Ε.Κ. *Γνωμοδότηση στην αίτηση ένταξης της Ελλάδος*, Βρυξέλλες 1976, σελ. 4.

¹⁹ *Ο Κωνσταντίνος Καραμανλής και η Ευρωπαϊκή πορεία της Ελλάδας*. Τ. 1 Παράρτημα Κωνσταντίνου Καραμανλή, κείμενα για την Ευρώπη, Ίδρυμα Καραμανλή, Πατάκη, 2000, σελ. 148.

²⁰ Ομιλία του Κ. Καραμανλή στη Βουλή κατά τη συζήτηση για την επικύρωση της Πράξης Προσχώρησης, 26 Ιουνίου 1979, στο, *Ο Κωνσταντίνος Καραμανλής, ό. π.*, σελ. 164-176.

Ο ίδιος πύκνωσε²¹ τις επαφές του με τους ομολόγους του ώστε να υπάρξει γρήγορη και θετική ανταπόκριση στο αίτημα για ένταξη χωρίς την αναμονή μιας προπαρασκευαστικής περιόδου. Με αφορμή την υπογραφή της Πράξης Προσχώρησης τον Μάιο του 1979, οι περισσότερες ευρωπαϊκές εφημερίδες εξήραν την Ελλάδα ως έναν «επιδέξιο συνέταιρο», εστιάζοντας στην «τακτική πειστικής γοητείας» που άσκησε η ελληνική κυβέρνηση στους μελλοντικούς εταίρους της, προκειμένου να καμφθούν εμπόδια και αντιρρήσεις.

1.3. Ο ευρωσκεπτικισμός του ΠΑΣΟΚ

Ενώ η χώρα διένυε μια κρίσιμη περίοδο κατά την οποία η εθνική συναίνεση ήταν αναγκαία, η τότε αξιωματική αντιπολίτευση του ΠΑΣΟΚ, αντιτίθετο στην ένταξη και αντιπρότεινε εναλλακτικά²² «σοσιαλιστικά» μοντέλα για το οικονομικό και το κοινωνικό καθεστώς της χώρας, όπως συμφωνία «νορβηγικού» ή «γιουγκοσλαβικού» τύπου, «ειδική συμφωνία», ή ακόμα «ειδική σχέση» με την Κοινότητα.

Το ΠΑΣΟΚ, καθ' όλη την ιστορική διαδρομή του από το 1974 μέχρι σήμερα, έχει αποτελέσει αντικείμενο πληθώρας ακαδημαϊκών αναλύσεων και μελετών²³ αναφορικά με τα ιδιόμορφα χαρακτηριστικά του ως κόμμα συγγενές με τα αντίστοιχα σοσιαλιστικά, σοσιαλδημοκρατικά και εργατικά κόμματα στην Ευρώπη (μαζική οργάνωση, κομματική γραφειοκρατία, προνομιακή εκπροσώπηση των λαϊκών στρωμάτων, έλεγχος συνδικάτων, εναρμόνιση με γενικές ιδεολογικοπολιτικές εξελίξεις στην ευρωπαϊκή σοσιαλδημοκρατία).

²¹ Β. Θεοδωρόπουλος, «Τριάντα χρόνια ένταξη- Μια αφήγηση της πορείας της Ελλάδας προς την Ευρώπη», στο Σ. Ντάλη (επιμ.) *Από την ένταξη στην κρίση*, ό.π.,σελ.30.

²² Σ. Βέρνυ, «Ο κομματικός ευρωσκεπτικισμός στην Ελλάδα από την εποχή της ένταξης», στο Σ. Ντάλη (επιμ.) *Από τη ένταξη στην κρίση*,ό.π., σελ. 158.

Κ. Λυμπερόπουλος, «Το χρονικό των χαμένων ευκαιριών», στο Σ. Ντάλη (επιμ.) *Από την ένταξη στην κρίση*,ό.π., σελ. 75-76.

²³ Κ. Ελευθερίου- Χ. Τάσσης, *Η άνοδος και η πτώση(;) ενός ηγεμονικού κόμματος*, σελ.46.

Μια άλλη σχετική ανάλυση, εντάσσει το ΠΑΣΟΚ (όπως την ΕΔΕΚ στην Κύπρο το Εργατικό Κόμμα στη Μάλτα, το Ριζοσπαστικό Κόμμα στην Ιταλία, την αριστερή πτέρυγα τού Σοσιαλδημοκρατικού Κόμματος στη Σουηδία, κλπ.), στην αριστερή²⁴ τάση του ευρωπαϊκού Σοσιαλισμού (αριστεροσοσιαλιστική-μαρξιστική μη δογματική), η οποία αναζητούσε έναν τρίτο δρόμο προς το σοσιαλισμό, μακριά από τη σοσιαλδημοκρατία και το γραφειοκρατικό συγκεντρωτικό ανατολικό μοντέλο, υιοθετώντας μοντέλα αυτοδιαχείρισης και η οποία, κατά κανόνα διέκειτο εχθρικά προς το ΝΑΤΟ και την ΕΟΚ, επιζητώντας την εθνική ανεξαρτησία.

Αναμφισβήτητα, αρκετές προσεγγίσεις αντιμετωπίζουν το ΠΑΣΟΚ ως «μοναδικό» φαινόμενο, υπερτονίζοντας την «ιδιαιτερότητά» του, η μελέτη, ωστόσο, αντίστοιχων φαινομένων στο ευρύτερο κοινωνικό πλαίσιο χωρών της Νότιας Ευρώπης, αναδεικνύει ορισμένες ομοιότητες σε Ελλάδα, Πορτογαλία Ισπανία, όπως η σχεδόν ταυτόχρονη πτώση των δικτατορικών καθεστώτων, η συγκρότηση σοσιαλιστικών-σοσιαλδημοκρατικών κυβερνήσεων, η παράλληλη πορεία ένταξης στην Ε.Κ. (Ελλάδα 1981, Ισπανία και Πορτογαλία 1986).

Αξίζει να σημειωθεί επίσης, ότι η έξαρση του αριστερού ευρωσκεπτικισμού σε περιόδους ενταξιακών διαπραγματεύσεων δεν υπήρξε μόνον ελληνικό²⁵ φαινόμενο, καθώς στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα, τις πρώτες δεκαετίες, η Αριστερά κυριαρχούσε στο χώρο των δυνάμεων του ευρωσκεπτικισμού, δεδομένου ότι η ευρωπαϊκή ολοκλήρωση δημιουργήθηκε ως εγχείρημα των δυνάμεων του Κέντρου και της Χριστιανοδημοκρατίας.

²⁴Γ. Παπαγεωργίου, Άρθρο «Σοσιαλισμός και Σοσιαλδημοκρατία στην Ευρώπη. Η θέση του ΠΑΣΟΚ» http://repository.costas-simitis.gr/sf-repository/bitstream/11649/4042/1/A1S1-PolKomSos_F1T58.pdf.

²⁵ Σ. Βέρνυ, «Ο κομματικός ευρωσκεπτικισμός στην Ελλάδα από την εποχή της ένταξης», στο Σωτ. Ντάλη (επιμ), «Από την ένταξη στην κρίση,..ο.π..»,σελ.,157

Κάτω από αυτό το πρίσμα, οι θέσεις του ΠΑΣΟΚ²⁶ ταυτίζουν το ΝΑΤΟ και την ΕΟΚ, αντιπαραβάλλοντας τους συγκεκριμένους οργανισμούς με το Σύμφωνο της Βαρσοβίας. Ειδικά για τη Βορειοατλαντική Συμμαχία το ΠΑΣΟΚ θεωρεί ότι, ως οργανισμός, είναι αντίθετος με τα συμφέροντα των λαών, εξυπηρετώντας πρωτίστως τα συμφέροντα των Η.Π.Α, δεσμεύοντας τη χώρα στις επιλογές του αμερικανικού ιμπεριαλισμού, δεν προστατεύει από επίθεση χώρας -μέλους του ΝΑΤΟ όπως στην περίπτωση της Τουρκίας και είναι υπεύθυνος για την επιβολή δικτατορίας. Αναφορικά με την ΕΟΚ, το σοσιαλιστικό κόμμα του ΠΑΣΟΚ, εξαιτίας των ριζοσπαστικών και λαϊκιστικών²⁷ του θέσεων, αμφισβητούσε έντονα την ευρωπαϊκή επιλογή, με κύριο επιχείρημα ότι η ένταξη όχι μόνο δεν θα μείωνε την εξάρτηση της χώρας από τις ξένες δυνάμεις, τουναντίον, θα την ενίσχυε, ενώ θα πρόσθετε και νέες εξαρτήσεις που θα καθιστούσαν ανέφικτη την ανάπτυξη και τον «σοσιαλιστικό μετασχηματισμό της».²⁸

Από τα παραπάνω προκύπτει, ότι, το ΠΑΣΟΚ, μέχρις ότου συμβιβασθεί με την ιδέα της Ευρώπης, ήταν ένα κόμμα που ομφαλοσκοπούσε²⁹ και χαρακτηριζόταν από παρατεταμένη σύγχυση και αντιφάσεις ως προς τους διεθνείς του προσανατολισμούς. Η αρχική υποτίμηση από πλευράς του, της Ε.Κ., ως πολιτικού, πολιτισμικού, οικονομικού παράγοντα της διεθνούς σκηνής, σε αντιδιαστολή με την απολυτοποίηση του ρόλου και της ισχύος των ΗΠΑ, συνετέλεσε στη δύσκολη και καθυστερημένη αποδοχή της ευρωπαϊκής προοπτικής, όταν, πλέον, οι πολιτικές του διαψεύστηκαν προσκρούοντας

²⁶ Β. Ασημακόπουλος Χ. Τάσσης (επιμ.) ΠΑΣΟΚ 1974-2018. Πολιτική Οργάνωση, Ιδεολογικές Μετατοπίσεις, Κυβερνητικές Πολιτικές, Gutenberg, 2018, σελ. 343-345.

²⁷ Γ. Καραγιάννης, ΠΑΣΟΚ και πολιτικός λόγος. Νοσηματοδοτήσεις του λαϊκισμού, εκσυγχρονισμού και σοσιαλισμού, Νήσος Αθήνα, 2021, σελ.65-99. Γ. Βούλγαρης, η Ελλάδα της Μεταπολίτευσης, ό.π., σελ. 91.

²⁸ Α. Γ. Παπανδρέου, Για την ΕΟΚ. Συνεντεύξεις και δηλώσεις του Προέδρου του ΠΑΣΟΚ, Αθήνα, Γραφείο Εκδόσεων ΚΕ-ΜΕ-ΔΙ, Α/36/1981.

²⁹ Γ. Βούλγαρης, Η Ελλάδα της Μεταπολίτευσης, ό. π., σελ.81.

στα εμπόδια του διεθνούς ανταγωνισμού και των υποχρεώσεων της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης.

Ασφαλώς, οι πιο θεαματικές μεταστροφές του αντιπολιτευτικού λόγου σε κυβερνητική πρακτική σημειώθηκαν στην εξωτερική πολιτική³⁰ τόσο της πρώτης όσο κυρίως της δεύτερης τετραετίας διακυβέρνησης του ΠΑΣΟΚ. Η ρεαλιστική αναδίπλωση από τα «αντιιμπεριαλιστικά τριτοκοσμικά συνθήματα στην αποδοχή των γεωπολιτικών συσχετισμών της περιοχής υπήρξε οφθαλμοφανής, όταν, εξ' ανάγκης, δημιούργησε μια έκτακτη πολιτική ατζέντα προσαρμογής των αντιπολιτευτικών συνθημάτων στην πραγματικότητα, προκειμένου να δικαιολογήσει τις αλλαγές των ριζοσπαστικών συνθημάτων εξωτερικής πολιτικής, με χαρακτηριστικότερο το παροιμιώδες σύνθημα «*ΕΟΚ και ΝΑΤΟ το ίδιο συνδικάτο*», ιδίως, στον στενό πυρήνα των οπαδών του.

1.4 Διακυβέρνηση ΠΑΣΟΚ: Το «αιρετικό» κράτος -μέλος

Το αποτέλεσμα των εκλογών της 18ης Οκτωβρίου 1981, σηματοδότησε μια μείζονα πολιτική και ιδεολογική αλλαγή στην Ελλάδα με τη νίκη του ΠΑΣΟΚ να αποτελεί κομβικό³¹ γεγονός για τη σύγχρονη πολιτική ιστορία της χώρας. Σε κάθε περίπτωση, οι αρχικές κινήσεις της νέας Κυβέρνησης θέλησαν να υποδηλώσουν ότι η Ελλάδα του ΠΑΣΟΚ θα ήταν ένας σκληρός διαπραγματευτής³² του οποίου η θέση δεν θα έπρεπε να θεωρείται δεδομένη και ότι θα απαιτούσε νέους όρους συμβίωσης με τη Δυτική Συμμαχία.

³⁰ Γ. Βούλγαρης, «*Η Ελλάδα της Μεταπολίτευσης .ό .π.*», σελ. 222.

³¹ Κ. Ελευθερίου- Χ. Τάσσης, *Η άνοδος και η πτώση ενός ηγεμονικού κόμματος*, Σαββάλα, 2013, σελ. 67.

³² Π.Κ. Ιωακειμίδης, *Ο μετασχηματισμός της ΕΟΚ. Από την εντολή στην Ενιαία Πράξη*, Παπαζήση, 1988, σελ. 151-157.

Ουσιαστικά, την αρχική εκείνη περίοδο το ΠΑΣΟΚ επιδόθηκε σε μια προσπάθεια να αναγνωρισθεί η Ελλάδα ως «ειδική περίπτωση κράτους-μέλους, επικαλούμενο ιδιαιτερότητες πολιτικού και οικονομικού χαρακτήρα που απαιτούσαν, κατά την άποψή του, ειδική μεταχείριση. εκ μέρους της Κοινότητας .

Το πρώτο σημαντικό crash test στις σχέσεις Ελλάδας -Ε.Κ/ΕΕ ήταν όταν τον Μάρτιο³³ του 1982 η Κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ υπό τον Ανδρέα Παπανδρέου κατέθεσε ένα «Μνημόνιο για την αναρρύθμιση των σχέσεων Ελλάδας και Ε.Κ» του οποίου οι διατυπώσεις άφηναν ανοιχτό, από ελληνικής πλευράς, ακόμα και το ενδεχόμενο της αποχώρησης.

Στο Μνημόνιο η Ελλάδα χαρακτήριζε ως «ιδιαιτερότητες»³⁴ οι οποίες, όπως ισχυριζόταν, δεν επέτρεπαν την ομαλή λειτουργία της μέσα στο κοινοτικό πλαίσιο, τις χρόνιες διαρθρωτικές αδυναμίες της ελληνικής οικονομίας, επιδιώκοντας, την αυξημένη χρηματοδοτική ενίσχυση συγκεκριμένων τομεακών και περιφερειακών Σχεδίων Ανάπτυξης, αφενός και τη δυνατότητα απόκλισης από τους ισχύοντες κοινοτικούς κανόνες ανταγωνισμού, αφετέρου.

Όπως ήταν φυσικό, η Επιτροπή απέρριψε³⁵ το αίτημα αναγνώρισης της χώρας ως «ειδικής περίπτωσης», ενώ, αντίθετα, σε ό,τι αφορούσε το χρηματοδοτικό σκέλος ικανοποίησε αρκετά αιτήματα του Μνημονίου του 1982 θεσπίζοντας το 1985 τα «Ολοκληρωμένα Μεσογειακά Προγράμματα» (ΜΟΠ), ως μια μετεξέλιξη του παλαιότερου, από το 1978, Κοινοτικού Σχεδίου το οποίο είχε παγώσει λόγω των υφισταμένων αντιθέσεων μεταξύ των κρατών-μελών .

³³ Π.Κ. Ιωακειμίδης, *Ελλάδα-Ευρωπαϊκή Ένωση. Τρία λάθη* ,ό.π.σελ.70.

³⁴Π.Κ. Ιωακειμίδης *Ο μετασχηματισμός της ΕΟΚ*, ό.π.,σελ.159.

³⁵ Π.Κ. Ιωακειμίδης *«Ελλάδα-Ευρωπαϊκή Ένωση*, ό.π., σελ.65-71.

Παρόλο, που μετά την υιοθέτηση των ΜΟΠ που προέβλεπαν χρηματοδότηση ύψους 2,1 δις ECUs για την Ελλάδα, το ΠΑΣΟΚ εγκαινίασε μία φάση βελτιωμένης συνεργασίας με την Κοινότητα, εντούτοις, η υλοποίηση του αναγκαίου εθνικού μετασχηματισμού στο πλαίσιο της εξελικτικής διαδικασίας προσαρμογής της χώρας στο σύστημα των κανόνων της Ευρωπαϊκής Κοινότητας δεν εντάχθηκε³⁶ στις κυβερνητικές προτεραιότητες.

Αξιοσημείωτο είναι ότι, η Ελλάδα την περίοδο 1981-1985 είχε αποκτήσει το προσωνύμιο «η χώρα των αστερίσκων» («asterisks country»)³⁷ εξαιτίας των συχνών διαφοροποιήσεων και αποκλίσεων από τις κοινές ευρωπαϊκές θέσεις σε σημαντικά θέματα της ευρωπαϊκής εξωτερικής πολιτικής και της διεθνούς θεματολογίας., δεδομένου ότι η προσφιλής πρακτική της Κυβέρνησης του ΠΑΣΟΚ, ήταν η διατύπωση επιφυλάξεων με την εγγραφή υποσημειώσεων (αστερίσκων) στα κείμενα, και ορισμένες φορές, η άσκηση του δικαιώματος αρνησικυρίας (veto). Επιπλέον, είχε αποκτήσει προσωνύμια όπως «*the odd man out*», ή, η *χώρα-maverick*,³⁸ ή η χώρα που είναι «κατά το ήμισυ εντός και κατά το άλλο ήμισυ εκτός» η, ακόμη «ο ασθενής της Ευρώπης».

Συνοψίζοντας, την περίοδο από το 1981 μέχρι το 1983 η Κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ σε ό,τι αφορά την ευρωπαϊκή πολιτική παλινδρομούσε³⁹ μεταξύ του αριστερού ευρωσκεπτικισμού και της υποχρέωσης διαχείρισης του τετελεσμένου γεγονότος της ένταξης, επιδεικνύοντας ικανότητες σχοινοβάτη, ενώ από το 1983 η πολιτική του

³⁶Κ. Σπανού, *Ελληνική Διοίκηση και Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση*, Παπαζήση, 2001. σελ.110

³⁷ Π.Κ. Ιωακειμίδης, *Ελλάδα-Ευρωπαϊκή Ενωση*, ό.π., σελ.42.

³⁸ Π.Κ.Ιωακειμίδης, «The maverick becomes an orthodox member-state» στο Στ. Κωνσταντινίδη, Βαν Κουφουδάκη, *Ελληνική Εξωτερική Πολιτική: Θεωρητικοί Προσανατολισμοί και Πράξη / Politique étrangère grecque: Orientations théoriques et praxis* Τόμος 5, No 2, 15/12/1997, Άρθρα, Ελληνικές Σπουδές, Πανεπιστήμιο Κρήτης: <https://ejournals.lib.uoc.gr/index.php/hellst/issue/view/1393>.

³⁹ Γ. Κρανιδιώτης, *Η εξέλιξη της ελληνικής πολιτικής στη δεύτερη ελληνική προεδρία της Ευρωπαϊκής Κοινότητας*, Α. Σάκκουλα, 1993, σελ.27.

μετατοπίζεται σταδιακά από την αντιδραστική εχθρότητα στην αποδοχή της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης υιοθετώντας, μια στάση μαχητικής διεκδίκησης των συμφερόντων της χώρας μέσα στην Κοινότητα, με την πλήρη μεταστροφή να συντελείται από το 1985 και εντεύθεν, μετά την επιτυχία των ΜΟΠ και τη συμμετοχή της κυβέρνησης στη διαδικασία των ευρωπαϊκών διαπραγματεύσεων της Ενιαίας Ευρωπαϊκής Πράξης.

Αναμφίβολα, την περίοδο εκείνη οι κρατικές αναγκαιότητες, πλέον, καθορίζονται από τις αδήριτες απαιτήσεις της διαδικασίας του εξευρωπαϊσμού.

1.5 .Συμπέρασμα

Συνοψίζοντας, σε εθνικό επίπεδο, την καθοριστική αρχική περίοδο της ελληνικής συμμετοχής, η κυρίαρχη αντίληψη και ο προσανατολισμός του συνολικού συστήματος, πολιτικού και διοικητικού, χαρακτηρίστηκαν από εσωστρέφεια. Ωστόσο, η αργή διαδικασία «εξευρωπαϊσμού» του ελληνικού πολιτικού και διοικητικού συστήματος, τα αργά αντανάκλαστικά αντίδρασης στο «ευρωπαϊκό γίγνεσθαι» ήταν σε απόλυτη αντίθεση με την πολιτική διεκδίκησης των εθνικών συμφερόντων στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης.

Η αξιοσημείωτη εξέλιξη είναι ότι, από το 1985 η επιτυχία των Μεσογειακών Ολοκληρωμένων Προγραμμάτων και τα απτά οικονομικά οφέλη από την ένταξη, συνετέλεσαν στη μεταστροφή της πολιτικής του ευρωσκεπτικιστικού κόμματος του ΠΑΣΟΚ, από την αρχική καταγγελτική στάση έναντι της Κοινότητας σε πολιτική συναίνεσης και συνειδητής προσπάθειας προώθησης των κοινοτικών πολιτικών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2. Η ΠΡΩΤΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΡΟΕΔΡΙΑ ΣΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ Ε.Κ (1 Ιουλίου -31 Δεκεμβρίου 1983)

2.1 Θεσμικό πλαίσιο της εκ περιτροπής Προεδρίας

Η πρακτική⁴⁰ της ενιαίας εναλλασσόμενης εξαμηνιαίας Προεδρίας⁴¹ μεταξύ των κρατών - μελών της Κοινότητας, καθιερώθηκε, από την έναρξη λειτουργίας του Συμβουλίου των Υπουργών, του κύριου αποφασιστικού οργάνου του θεσμικού μηχανισμού των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, προκειμένου να υπηρετήσει την ανάγκη συντονισμού των εργασιών του, με αυτές των άλλων κοινοτικών οργάνων

Χωρίς αμφιβολία, η εξέλιξη της Προεδρίας ως «θεσμού» υπήρξε προϊόν μιας μακρόχρονης διαδικασίας «οικοδόμησης» ενός συντονιστικού μηχανισμού, στο Συμβούλιο Υπουργών, στην αρχή και στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, αργότερα. Ως γενεσιουργός αιτία, θεωρείται αυτή καθαυτή η φύση της ΕΚ/ΕΕ, είτε, ως οργανισμού μόνιμης διαπραγμάτευσης, είτε, ως ολοκληρωμένου συστήματος «πολυεπίπεδων διαπραγματεύσεων⁴² που χαρακτηρίζονται τόσο από την πολυπλοκότητα και την ποικιλία των θεμάτων όσο και από το μεγάλο αριθμό των συμμετεχόντων εταίρων με διαφορετικά και αντιτιθέμενα εθνικά συμφέροντα σε ένα σταθερά μεταβαλλόμενο πολιτικό πλαίσιο (Elgstrom και Smith 2000, 673-75). Υπό το φως των ανωτέρω, καθίσταται φανερό ότι, ο ρόλος του κράτους-μέλους που ασκεί την Προεδρία είναι εξαιρετικά πολυσήμαντος⁴³ για τη λειτουργία της Κοινότητας καθώς είναι, διαχειριστής των κοινοτικών υποθέσεων, πηγή πολιτικών

⁴⁰H. Wallace, *The Presidency of the Council of Ministers of the European Community: Tasks and Evolution* στο *the Presidency of the European Council of Ministers* C.O' Nuallain, London, σελ.2-22.

⁴¹ Ole Elgstrom ,Michael Smith, *Introduction. Policy making in the European Union- processes, system and order*, published online , 4/2/2011<https://doi.org/10.1080/13501760010014894>.

⁴² Ole Elgstrom, Michael Smith «Introduction. Policy- making in the European Union- processes, system and order» published online, 4/2/2011<https://doi.org/10.1080/13501760010014894>, σελ.,673-683.

⁴³Γ. Κρανιδιώτης Στ. Περράκης, «Εισαγωγή», στο *Η πρώτη Ελληνική Προεδρία στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα*,(Ιούλιος -Δεκέμβριος 1983) κείμενα, ΥΠΕΞ, 1986.

πρωτοβουλιών, εκφραστής κοινοτικών απόψεων στις διαπραγματεύσεις, συνδετικός κρίκος με τα υπόλοιπα κοινοτικά όργανα καθώς και εκπρόσωπος της Κοινότητας στις εξωτερικές σχέσεις.

Πιο συγκεκριμένα τα καθήκοντα⁴⁴ της εκ περιτροπής Προεδρίας του Συμβουλίου, αφορούν στη διεύθυνση του έργου της Κοινότητας για περίοδο έξι μηνών, την κατάρτιση των προτεραιοτήτων, την επιλογή των θεμάτων της ημερήσιας διάταξης (agenda setting or agenda exclusion) που θα προωθηθούν κατά τη διάρκεια του εξαμήνου, το συντονισμό του έργου και της «συμπεριφοράς» των κρατών -μελών, την εξεύρεση των αναγκαίων συμβιβασμών⁴⁵, την εκπροσώπηση της Κοινότητας στο εξωτερικό περιβάλλον και τους άλλους διεθνείς οργανισμούς καθώς και στις ειδικές σχέσεις συνεργασίας που έχει συνάψει η Ε.Κ./Ε.Ε με διάφορες ομάδες κρατών (ΑΚΕ, ΕΖΕΣ, ΑΣΕΑΝ, κλπ.).

Σχετικές επιστημονικές μελέτες⁴⁶ έχουν χαρακτηρίσει την εκ περιτροπής Προεδρία της ΕΚ/ΕΕ, «ως μια πλατφόρμα ισχύος, που παρέχει στις κυβερνήσεις μοναδικές ευκαιρίες να διαμορφώσουν τα αποτελέσματα των διαπραγματεύσεων». Κατά την ανάλυση αυτή, τη στιγμή που οι Προεδρίες, διεκπεραιώνουν σημαντικές ενοποιητικές διαδικασίες, δύνανται να επωφελούνται ταυτόχρονα, από την προνομιακή πολιτική τους θέση προκειμένου να επιτύχουν ευνοϊκές εθνικές διευθετήσεις.

Μολονότι, ωστόσο, η Προεδρεύουσα χώρα αντλεί σημαντικά πλεονεκτήματα από

⁴⁴ Π.Κ. Ιωακειμίδης, *Ο μετασχηματισμός της ΕΟΚ*, ό.π., σελ.194.

⁴⁵ Π.Κ. Ιωακειμίδης, «Οι πραγματικές διαστάσεις και ο ρόλος της Προεδρίας στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα», Άρθρο στον *Οικονομικό Ταχυδρόμο*, 30/6/1988, σελ.,21-22.

⁴⁶ Jonas Tallberg «Formal Leadership by the Council Presidency .The Power Unveiling the Council of the European Union» 2008 – Springer,https://link.springer.com/chapter/10.1057/9780230583788_10.

την άσκηση της Προεδρίας, καθώς της προσδίδει κύρος και δυνατότητα επηρεασμού των εργασιών της Κοινότητας, παράλληλα δεσμεύεται από τον «άγραφο» κανόνα τήρησης⁴⁷ ισορροπίας μεταξύ κοινοτικών και εθνικών επιδιώξεων και πρωτοβουλιών .

2.2. Η πρώτη Ελληνική Προεδρία στο Συμβούλιο της Ε.Κ. (1 Ιουλίου-31 Δεκεμβρίου 1983)

Η Δήλωση της Στουτγάρδης και οι στόχοι της Ελληνικής Προεδρίας

Καθώς την 1η Ιουλίου 1983, η Ελλάδα διαδέχεται στην Προεδρία του Συμβουλίου της Ε.Κ, την Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας του καγκελαρίου Χέλμουτ Κολ, το κλίμα στις Βρυξέλλες είναι βαρύ. Το αμφιλεγόμενο⁴⁸ ευρωπαϊκό στίγμα και η απρόβλεπτη συμπεριφορά στην άσκηση κυρίως της εξωτερικής πολιτικής της Κυβέρνησης του ΠΑΣΟΚ, παράλληλα με την έλλειψη εμπειρίας της χώρας, καθώς και κατάλληλης τεχνικοοικονομικής υποδομής και τεχνοκρατικού δυναμικού, εντείνουν το κλίμα αμφισβήτησης ως προς την ικανότητα της Ελλάδας να ανταποκριθεί σε μία τόσο περίπλοκη και απαιτητική διαπραγμάτευση.

Για την επίσημη πρώτη της άπειρης και με περιορισμένο⁴⁹ πολιτικό κεφάλαιο Ελλάδας στην Προεδρία, ήταν, πράγματι ,δυσμενής συγκυρία το γεγονός ότι, με τη Δήλωση της Στουτγάρδης κληροδοτήθηκαν στην Ελλάδα με το «Τραίνο

⁴⁷ Π.Κ. Ιωακειμίδης ,*Ο μετασχηματισμός της ΕΟΚ*,...ό. π., σελ.195.

⁴⁸Π.Κ. Ιωακειμίδης, *Ο μετασχηματισμός της ΕΟΚ* ,ό. π., σελ. 190.

⁴⁹ Δ. Μπουραντώνης, Σ. Μπλαβούκος «Η Συμμετοχή της Ελλάδας στους Θεσμούς της Ευρωπαϊκής Ένωσης: Η περίπτωση της Προεδρίας», Εισήγηση στο *3ο Συνέδριο της Ελληνικής Πανεπιστημιακής Ένωσης Ευρωπαϊκών Σπουδών, 1962-2012: 50 χρόνια Ευρωπαϊκής πορείας της Ελλάδας: Απολογισμός και Προοπτικές*, σελ.44-45.

Στουτγάρδης-Αθήνας⁵⁰, οι άμεσοι στόχοι μιας συνολικής και πολύπλευρης⁵¹ διαπραγματεύσεως για την αναδιάρθρωση της Κοινότητας.

Αναπόφευκτα, η Δήλωση της Στουτγάρδης προσδιόρισε, σχεδόν δεσμευτικά, τις διαπραγματευτικές⁵² κατευθύνσεις για την επίλυση των τριών αλληλεξαρτώμενων προβλημάτων τα οποία η «διαπραγμάτευση της Εντολής» δεν κατόρθωσε να αντιμετωπίσει: α) αναμόρφωση της ΚΑΠ, β) ανάπτυξη νέων πολιτικών και προσαρμογή των υφιστάμενων πολιτικών στις νέες συνθήκες και προτεραιότητες γ) το τρίπτυχο της μελλοντικής χρηματοδότησης της Κοινότητας (αύξηση των πόρων, διόρθωση των ανισορροπιών και συγκράτηση των γεωργικών δαπανών).

Ωστόσο, αυτή καθαυτή η Δήλωση, δυσχέραινε τη δυνατότητα επίλυσης των προβλημάτων καθώς εμπεριείχε δύο αντιφατικές φιλοσοφίες προσέγγισης της μελλοντικής ανέλιξης της Κοινότητας, αυτήν της « νέας πνοής» (Relance) από τη μία και της «πειθαρχίας» από την άλλη, δηλ. της διατήρησης του υφιστάμενου πολιτικού και διαρθρωτικού προτύπου της Κοινότητας.

Επιπλέον, η Δήλωση προέβλεπε ότι «λόγω της σημασίας και του πολύπλευρου και αλληλένδετου χαρακτήρα των θεμάτων, οι διαπραγματεύσεις θα διεξαχθούν με μια ειδική επείγουσα διαδικασία», με βασικούς στόχους την επιτάχυνση της διαπραγματεύσεως και τη διατήρηση του σφαιρικού της χαρακτήρα χωρίς την

⁵⁰ Γ. Κρανιδιώτης Σ. Περράκης, «Εισαγωγή» στο *Η πρώτη ελληνική προεδρία*,ό.π., σελ., XXIV.

⁵¹Π.Κ. Ιωακειμίδης, *Ο μετασχηματισμός της ΕΟΚ*, ό.π.,σελ.188. Η εισαγωγική παράγραφος της Δήλωσης: « Σε στιγμές που η Ευρωπαϊκή Κοινότητα αντιμετωπίζει ιδιαίτερα σοβαρά κοινωνικά και οικονομικά προβλήματα και δέκα χρόνια μετά τις πρώτες προσχωρήσεις επιχειρεί μια τρίτη διεύρυνση ,το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο αποφάσισε με πολύπλευρη δράση να δώσει νέα πνοή στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα».

πρόσθετη επιβάρυνση των κοινοτικών συμβουλίων, παρά την αντίθετη άποψη της Επιτροπής λόγω της αρνητικής εμπειρίας από τη διαπραγμάτευση της Εντολής της 30^{ης} Μαΐου 1980 για τη ρύθμιση του βρετανικού προβλήματος.

Παράλληλα, στο διεθνές στερέωμα, επικρατούσε ένα νέο ψυχροπολεμικό κλίμα, εξαιτίας της αυστηρής αμερικανικής στάσης απέναντι στις Ανατολικές χώρες με συνέπεια οι σχέσεις Ανατολής – Δύσης να βρίσκονται σε συνεχή κρίση. Την ίδια περίοδο, επίσης, συνεχιζόταν η κρίση στη Μέση Ανατολή και νέες εστίες σύγκρουσης είχαν προκύψει στην Κεντρική Αμερική και Νότια Αφρική. Παρά το γεγονός ότι, η σοσιαλιστική κυβέρνηση, επεδίωκε να πραγματοποιήσει ανοίγματα προς τον τρίτο κόσμο και να επαναπροσδιορίσει το ρόλο της στα πλαίσια του δυτικού συστήματος, η διαφοροποίηση των ελληνικών θέσεων από τις κοινοτικές στα κύρια διεθνή προβλήματα, πρόσθεσε μια περαιτέρω δυσκολία για την ελληνική προεδρία.

2.3 Οι επιδιώξεις της ελληνικής Προεδρίας

Από την πλευρά της η Ελληνική Κυβέρνηση θεώρησε ότι η διαπραγματευτική διαδικασία που δρομολόγησε η Δήλωση Στουτγάρδης, της πρόσφερε τη δυνατότητα να αναπτύξει, στο πλαίσιο της Προεδρίας, πρωτοβουλίες, για το βαθύτερο μετασχηματισμό της Κοινότητας, ενσωματώνοντας θέματα εθνικού ενδιαφέροντος, θέτοντας και την ιδεολογική της σφραγίδα, με ειδικότερη στόχευση την αποκατάσταση της ισορροπίας μεταξύ κοινοτικού βορρά και μεσογειακού νότου, αλλά και τη βελτίωση της θέσης της Ελλάδας.

Η επιλογή στόχευσης της Ελληνικής Προεδρίας διασαφηνίστηκε στις δηλώσεις⁵³ του Πρωθυπουργού Ανδρέα Παπανδρέου λίγο πριν την ανάληψη της Προεδρίας ο οποίος δήλωσε ότι «η προώθηση της ενοποίησης προς ένα δυναμικό στάδιο αποτελούσε τη θεμελιακή προτεραιότητα της ελληνικής προεδρίας», επιχειρώντας στην ουσία να σηματοδοτήσει ως «νέα ώθηση», την αποκατάσταση της ισορροπίας ανάμεσα στο βορρά και νότο, στα πλαίσια της Κοινότητας.

Κατά συνέπεια, η στρατηγική της Ελληνικής Προεδρίας επικεντρώθηκε⁵⁴ στα στοιχεία εκείνα της Δήλωσης της Στουτγάρδης, που θα οδηγούσαν στη «νέα πνοή και ώθηση» (relance) της Κοινότητας, όπως η σημαντική «αύξηση των πόρων και η ανάπτυξη νέων κοινών πολιτικών», αποδίδοντας ιδιαίτερη βαρύτητα στη διαπραγματευτική αντιμετώπιση των θεμάτων ως ενιαίου «πακέτου», το οποίο επέβαλε την διαπραγμάτευση του συνόλου των θεμάτων στις Συνόδους Ειδικών Συμβουλίων(Jumbo).

Τα θέματα που συγκρότησαν τελικά το πακέτο της διαπραγμάτευσης της Ελληνικής Προεδρίας ,ήταν:

1. Η μελλοντική χρηματοδότηση της Κοινότητας (αύξηση πόρων, διόρθωση ανισορροπιών, δημοσιονομική πειθαρχία)
2. Η αναμόρφωση της ΚΑΠ
3. Η αναμόρφωση των διαρθρωτικών ταμείων και διαρθρωτικής πολιτικής
4. Η ανάπτυξη νέων πολιτικών.

Σε ό,τι αφορά την αναδιάρθρωση των διαρθρωτικών ταμείων, η Ελλάδα επεδίωξε να ενσωματώσει και τη διαπραγμάτευση για τα Μεσογειακά Ολοκληρωμένα Προγράμματα (ΜΟΠ) ως μέσο βελτίωσης της αποτελεσματικότητας των ταμείων,

⁵³

⁵⁴ Π.Κ. Ιωακειμίδης, *Ο μετασχηματισμός της ΕΟΚ*, ό.π., σελ.197.

επιχειρώντας την άσκηση πίεσης, τόσο ως χώρα-μέλος όσο και ως Προεδρία, για την επίτευξη συμφωνίας με πρόβλεψη για ουσιαστική αύξηση των πόρων τους, καθώς και της συμφωνίας για την υιοθέτηση των Μεσογειακών Ολοκληρωμένων Προγραμμάτων (ΜΟΠ), προτού αποδεχθεί οποιασδήποτε συνολική συμφωνία πάνω στο διαπραγματευτικό πακέτο.

Παράλληλα, η Ελληνική Προεδρία απέδωσε ιδιαίτερη σημασία στην ανάπτυξη νέων πολιτικών ως βασικής προϋπόθεσης για τη νέα ώθηση της Κοινότητας και επεδίωξε την υιοθέτηση του προγράμματος ESPRIT, την προώθηση του κοινού κέντρου έρευνας και την ανάπτυξη κοινοτικής στρατηγικής για τη βιοτεχνολογία, τις τηλεπικοινωνίες και τα στερεά καύσιμα στον τομέα της ενέργειας.

Ωστόσο, ο εγκλωβισμός της Ελληνικής Προεδρίας, στην επιλογή του «πακέτου» και η αναγωγή του Μνημονίου σε εθνική επιδίωξη, δεν της επέτρεψαν να διαβλέψει⁵⁵ ότι η δυναμική του βρετανικού προβλήματος ήταν συνυφασμένη με τα συμφέροντα των ισχυρών κρατών -μελών της Κοινότητας, με αποτέλεσμα το θέμα της μελλοντικής χρηματοδότησης να καταστεί αναπόδραστα κυρίαρχο και επιτακτικό αποκλείοντας κάθε ενδεχόμενο διαπραγμάτευσης του πακέτου ρυθμίσεων που επεδίωκε η ελληνική πλευρά.

Έτσι, υπό την πίεση των πραγμάτων, η Ελληνική Προεδρία αναγκάστηκε να υπαναχωρήσει από τη διεκδίκηση του πακέτου εγκαταλείποντας θέσεις εθνικού συμφέροντος και να υποβάλει, προτάσεις συμβιβασμού των διαφορών μεταξύ Βρετανίας, Γαλλίας και Γερμανίας, χωρίς όμως επιτυχία, με συνέπεια το σύνολο των θεμάτων να παραπεμφθεί στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Αθήνας.

2.4 Η Διάσκεψη Κορυφής της Αθήνας (Ζάππειο,5-7 Δεκεμβρίου 1983)

⁵⁵ Π. Κ. Ιωακειμίδης, *Ο μετασχηματισμός της ΕΟΚ*, ό.π., σελ.198.

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Αθήνας είχε να αντιμετωπίσει το σύνολο των ζητημάτων που συγκροτούσαν τη μεγάλη διαπραγμάτευση, με αιχμή του δόρατος τη μελλοντική χρηματοδότηση της Κοινότητας και ειδικότερα, τη διόρθωση των ανισορροπιών (την επίλυση δηλαδή του προβλήματος της συνεισφοράς της Βρετανίας στον Κοινοτικό Προϋπολογισμό), η ρύθμιση του οποίου θα μπορούσε να οδηγήσει σε συμφωνία και στα υπόλοιπα μέρη του «πακέτου».

Η Ελληνική Προεδρία εκτιμούσε ότι η «πακετοποίηση» των θεμάτων και οι αλληλεξαρτήσεις τους, δημιουργούσαν προϋποθέσεις για έναν τελικό συμβιβασμό στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Αθήνας, θεωρώντας ότι, το ενδιαφέρον της Γερμανίας για την προώθηση της διεύρυνσης της Κοινότητας με Ισπανία και Πορτογαλία, θα οδηγούσε τελικά τη χώρα αυτή στην αποδοχή της αύξησης των ιδίων πόρων, στην οποία ήταν αντίθετη.

Παράλληλα, ήλπιζε ότι, η Βρετανία θα έκανε αποδεκτή την αύξηση των ιδίων πόρων προκειμένου να εξασφαλίσει την διόρθωση των ανισορροπιών και οι χώρες, Ιταλία, Ιρλανδία, Δανία, Βέλγιο και Ελλάδα που υποστήριζαν την προσέγγιση της «νέας ώθησης», θα μπορούσαν τελικά να αποδεχτούν την διόρθωση των ανισορροπιών και κάποια μορφή πειθαρχίας, προκειμένου να εξασφαλίσουν την αύξηση των ιδίων πόρων, η οποία ήταν προαπαιτούμενο για την ανάπτυξη νέων πολιτικών διαρθρωτικού ή αναπτυξιακού χαρακτήρα.

Εντούτοις, η Γαλλία, μία από τις κομβικές χώρες για την επίτευξη του τελικού συμβιβασμού στο «πακέτο» των θεμάτων που αντιμετώπιζε στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Αθήνας, δυναμίτισε με την αμφιλεγόμενη στάση της τα σχέδια εξισορρόπησης συμφερόντων και διαμόρφωσης συμμαχιών της Ελληνικής Προεδρίας.

Παρά το γεγονός ότι, η Προεδρία είχε υποβάλει «Σχέδιο Συμπερασμάτων» που κάλυπτε το σύνολο των θεμάτων,(Κοινή Γεωργική Πολιτική, Διαρθρωτικά Ταμεία, Νέες Πολιτικές, Διεύρυνση, και Μελλοντική Χρηματοδότηση), οι τριήμερες εργασίες του Συμβουλίου αφιερώθηκαν σε δύο, αποκλειστικά, θέματα του πακέτου, την αναμόρφωση της γεωργικής πολιτικής (ΚΑΠ) και τη μελλοντική χρηματοδότηση από τη σκοπιά της «διόρθωσης των ανισορροπιών (πρόβλημα Βρετανίας), με αποτέλεσμα τα υπόλοιπα θέματα να παραπεμφθούν στις καλένδες.

Ειδικότερα σε ό,τι αφορά τη συμφωνία για τη «μελλοντική χρηματοδότηση», διαφάνηκε, εξ αρχής, ότι η τελική συμβιβαστική πρόταση της Προεδρίας δεν επρόκειτο να τύχει αποδοχής καθώς υπήρχαν αλληλοσυγκρουόμενα συμφέροντα και θέσεις μεταξύ των κρατών -μελών με τις Ιταλία, Ολλανδία, Βέλγιο, να αποδέχονται την πρόταση ως βάση τελικού συμβιβασμού, τη Βρετανία να την απορρίπτει ολοσχερώς, και τις Γαλλία και Γερμανία με τη στάση τους να την υπονομεύουν, με αποτέλεσμα το πλήρες αδιέξοδο⁵⁶.

Έτσι, μετά την ατελέσφορη διαπραγματευτική προσπάθεια, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο τερμάτισε τις εργασίες του αποτυγχάνοντας⁵⁷ να εκδώσει κείμενο «Συμπερασμάτων» ή οποιαδήποτε «Δήλωση» για τα θέματα της Πολιτικής Συνεργασία, και χωρίς να διευθετήσει κανένα από τα θέματα που αποτελούσαν το

⁵⁶Γ. Κρανιδιώτης Στ. Περράκης «Εισαγωγή» στο *Η πρώτη ελληνική προεδρία, ό.π.*, σελ.ΧΧVΙΙ.

⁵⁷ *Η πρώτη Ελληνική Προεδρία στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα. Ιούλιος-Δεκέμβριος 1983, Κείμενα. ΥΠΕΞ 1986*, σελ.115,η ομιλία του Προέδρου της Επιτροπής Ε.Κ, κ. Gaston Thorn στις 13/12/1983, στο Ευρωκοινοβούλιο: «*Η αποτυχία των Αθηνών είναι μια συλλογική αποτυχία. Κατά την άποψη της Επιτροπής μια πρώτη αιτία της αποτυχίας βρίσκεται στη συνολική αποτυχία της διαδικασίας προπαρασκευής που αποφασίστηκε στη Στουτγάρδη...*».

«πακέτο» της «μεγάλης διαπραγμάτευσης», γεγονός που δημιούργησε έντονα την αίσθηση ότι η Κοινότητα βρισκόταν σε βαθύτατη κρίση.⁵⁸

Κάτω από το βάρος των εξελίξεων αυτών, ο Πρόεδρος του Συμβουλίου, Πρωθυπουργός Α. Παπανδρέου, αποδέχεται⁵⁹ το αποτέλεσμα δηλώνοντας τα εξής: *«θεωρήσαμε ότι εν όψει της αποτυχίας δεν θα ήταν άξιο της σοβαρότητας των θεσμών ή και της Επιτροπής και του Συμβουλίου να προβούμε σε πολιτικές διακηρύξεις».*

2.5 Τα αίτια της αποτυχίας

Πρωτίστως η αποτυχία της Συνόδου Κορυφής της Αθήνας πρέπει να αποδοθεί⁶⁰: στην αντιμετώπιση των ζητημάτων της αναδιάρθρωσης ως «πακέτου» αλληλένδετων θεμάτων, γεγονός, που απαιτούσε σύνθετη συνολική λύση, καθώς και στη σύγκρουση δύο αντιφατικών αντιλήψεων για την αντιμετώπιση της κρίσης και το μέλλον της Ευρώπης: αφενός, της «νέας ώθησης» της οποίας, βασικοί υποστηρικτές ήταν χώρες όπως η Ελλάδα, η Ιταλία και η Ιρλανδία, και η οποία προωθούσε την ανάπτυξη των πόρων και αφετέρου, της ανάπτυξης πολιτικών με δημοσιονομικό κόστος, την οποία υποστήριζαν οι πλουσιότερες χώρες (κυρίως Γερμανία, Μ. Βρετανία, Γαλλία) επιθυμώντας να περιορίσουν τη συνεισφορά τους στον κοινοτικό προϋπολογισμό και να ενδυναμώσουν περαιτέρω τους μηχανισμούς της εσωτερικής αγοράς.

Ως μια άλλη σοβαρή παράμετρος θα μπορούσε να εκληφθεί το περιορισμένο

⁵⁸ Π. Κ. Ιωακειμίδης, *Ο μετασχηματισμός της Ε.Ο.Κ.*, ό.π., σελ. 255-263.

⁵⁹ Π. Κ. Ιωακειμίδης, *Ο μετασχηματισμός της Ε.Ο.Κ.*, ό.π., σελ. 260-263.

διαπραγματευτικό κύρος της Ελληνικής Προεδρίας, καθώς την περίοδο εκείνη λόγω της αιρετικής στάσης της ελληνικής Κυβέρνηση απέναντι στα κοινοτικά ζητήματα, αμφισβητείτο έντονα η δέσμευση της Ελλάδας στην ιδέα της Ενωμένης Ευρώπης.

Ένας επιπρόσθετος, τέλος, λόγος, σχετίζεται με τον «εθιμικό» κανόνα» της κοινοτικής διαδικασίας, σύμφωνα με τον οποίο οι λύσεις στα μακροχρόνια προβλήματα επέρχονται μετά την εξάντληση όλων των δυνατών διπλωματικών και πολιτικών επαφών καθώς και των χρονικών περιθωρίων, ο οποίος δεν ίχθε στην περίπτωση της Διάσκεψης Κορυφής της Αθήνας.

2.6 Αποτελέσματα της Πρώτης Ελληνικής Προεδρίας

Η Ελληνική Προεδρία, στη διάρκεια της εξάμηνης θητείας της, κατάφερε ορισμένα ικανοποιητικά αποτελέσματα, σε ζητήματα, όπως, η ψήφιση του συμπληρωματικού προϋπολογισμού του 1983 και του σχεδίου προϋπολογισμού για το 1984, η διευθέτηση του κοινοτικού κεκτημένου για τα μεσογειακά προϊόντα, η έκδοση κανονισμών στους τομείς της αλιείας, της ενέργειας και της έρευνας (ESPRIT), η αναθεώρηση του κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου, καθώς και η έγκριση ψηφισμάτων με τους άξονες κοινωνικής δράσης (επαγγελματική κατάρτιση, ασφάλεια και προστασία των εργαζομένων).

Σε ό,τι αφορά τις Εξωτερικές Σχέσεις, της Κοινότητας η Ελληνική Προεδρία κατάφερε να προωθήσει τις διαπραγματεύσεις για την τρίτη διεύρυνση με την Ισπανία και την Πορτογαλία, στα κεφάλαια όπου δεν είχε σημειωθεί πρόοδος, τις

διαπραγματεύσεις για την υπογραφή της σύμβασης LOME III,⁶¹ με τις χώρες Α.Κ.Ε.⁶² και διεκπεραίωσε δύο συνόδους του Συμβουλίου Ανάπτυξης για την ολοκλήρωση των μεθόδων βοήθειας προς τον τρίτο κόσμο.

Στο εγγύτερο ευρωπαϊκό και ευρύτερο διεθνές περιβάλλον κυριαρχούσαν τα θέματα της επιβολής στρατιωτικού νόμου στην Πολωνία η επιδείνωση της κρίσης στη Μέση Ανατολή καθώς το Ισραήλ από τον Ιούνιο του 1982 είχε εισβάλει στο Λίβανο, η συνέχιση της πολεμικής σύρραξης μεταξύ Ιράν και Ιράκ και η στρατιωτική εισβολή της Σοβιετικής Ένωσης ήδη από το 1979 στο Αφγανιστάν που είχε διαταράξει τα γεωπολιτικά δεδομένα του Ψυχρού πολέμου.

Αναμφισβήτητα, σε ό,τι αφορά στην Ευρωπαϊκή Πολιτική Συνεργασία, η διαφοροποίηση της Ελλάδας σε πολλά σημεία από τις μέχρι τότε κοινοτικές θέσεις, με αποκορύφωμα την άστοχη⁶³ αντίδραση της Προεδρίας στην περίπτωση των κυρώσεων στην Πολωνία και την περίπτωση της κατάρριψης του νοτιοκορεάτικου επιβατικού αεροσκάφους, από τους Σοβιετικούς, ενέτειναν⁶⁴ τη δυσπιστία των εταίρων προς την Ελλάδα. Η Ελληνική προεδρία, επιδιώκοντας να αντιδιαστείλει τη θέση της από τη κοινοτική, καθώς θεωρούσε ότι οι θέσεις της Κοινότητας στα εξωτερικά ζητήματα είχαν φιλοατλαντικό παρονομαστή, δεν αποδέχθηκε να καταδικάσει άμεσα τη Σοβιετική Ένωση και υποστήριξε την ανάγκη διεξαγωγής έρευνας, καταλήγοντας αργότερα στην επίτευξη ενός «consensus» για την έκδοση του τελικού ανακοινωθέντος.

⁶¹ *The Lome Convention, Organization of African, Caribbean and Pacific States*, 17 April 2019. Διαθέσιμο σε (27/05/2020): <http://www.acp.int/content/lome-convention>

⁶² *Νέα Εταιρική Σχέση ΑΚΕ-ΕΕ μετά το 2020*, Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 28 Σεπτεμβρίου 2019. σε (29/05/2020): https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/el/MEMO_18_5903
Σχέσεις ΕΕ-Αφρικής, Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, 6 Μαρτίου 2020, (28/05/2020): <https://www.consilium.europa.eu/el/policies/eu-africa/>

⁶³ Stearns Monteagle, Α. Παπανδρέου, ό. π., σελ.191-192.

⁶⁴ Γ. Κρανιδιώτης, Στ. Περράκης, «Εισαγωγή» στο, *Η πρώτη ελληνική προεδρία, ό. π.*, σελ.ΧΧVI.I

Παρά ταύτα, υπήρξε σημαντική εξέλιξη ότι στο πλαίσιο της ΕΠΣ, η Ελληνική Προεδρία κατόρθωσε το Νοέμβριο του 1983 να επιτύχει Δήλωση άμεσης αποδοκιμασίας των Δέκα στην ανακήρυξη του τουρκοκυπριακού ψευδοκράτους.

2.7 Συμπέρασμα

Συμπερασματικά, η ουσιαστική θετική παράμετρος της πρώτης Προεδρίας αφορούσε στην απόκτηση πολύτιμης εμπειρίας της χώρας στις κοινοτικές διαπραγματεύσεις η οποία αποδείχθηκε πολύ χρήσιμη, στη συνέχεια, κατά την άσκηση των καθηκόντων της δεύτερης ελληνικής Προεδρίας στην ΕΚ, το 1988.

Παράλληλα, στο εσωτερικό μέτωπο η Ελληνική Κυβέρνηση υποχρεώθηκε να υπερβεί την αμφιθυμία της και τις πολιτικές παλινδρομήσεις της αναφορικά με τον ευρωπαϊκό προσανατολισμό της και να αρχίσει να προσαρμόζεται σταδιακά στο Κοινοτικό κεκτημένο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3. Η ΔΕΥΤΕΡΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΡΟΕΔΡΙΑ ΣΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ Ε.Κ. (1 Ιουλίου 1988 -31 Δεκεμβρίου 1988)

3.1 Σημαντικές Ευρωπαϊκές εξελίξεις μεταξύ πρώτης και δεύτερης ελληνικής προεδρίας (ΜΟΠ- ΕΕΠ- ΠΑΚΕΤΟ ΝΤΕΛΟΡ)

Αναμφίβολα, πολύ σημαντική⁶⁵ εξέλιξη για την Ελλάδα, υπήρξε, στο μεσοδιάστημα, μεταξύ πρώτης και δεύτερης Ελληνικής Προεδρίας, η ικανοποίηση

⁶⁵Ι.Α. Ζέπος «Η Ελλάδα στην ΕΕ.-30 χρόνια μετά, στο Σ. Ντάλη (επιμ), *Από την ένταξη στην κρίση,ό.π.,σελ.55.*

μιας πάγιας ελληνικής διεκδίκησης, με την υιοθέτηση των Μεσογειακών Ολοκληρωμένων Προγραμμάτων (ΜΟΠ), που στόχευαν στη βελτίωση των κοινωνικο-οικονομικών διαρθρώσεων των μεσογειακών χωρών, ώστε να διευκολυνθεί η προσαρμογή τους στις νέες, μετά την τρίτη διεύρυνση, ανταγωνιστικές, συνθήκες μέσω των οποίων η χώρα άντλησε συμπληρωματικούς πόρους από τον προϋπολογισμό της Κοινότητας, ποσού, ύψους 2,1 δις. Ευρωπαϊκών Νομισματικών Μονάδων (ECU).

Ακόμα πιο σημαντική εξέλιξη, υπήρξε η θέσπιση, στο πλαίσιο εφαρμογής της Ενιαίας Ευρωπαϊκής Πράξης (ΕΕΠ)⁶⁶, της «Δέσμης Προτάσεων Ντελόρ» η οποία συμπεριλάμβανε, μεταξύ άλλων, μέτρα για την αναθεώρηση της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής (ΚΑΠ), την επαύξηση (διπλασιασμό) των πόρων των διαρθρωτικών ταμείων μέχρι το 1992, με στόχο τη χρηματοδότηση των λιγότερο εύπορων περιοχών της Κοινότητας και την ενίσχυση της συνοχής μεταξύ των κρατών μελών, την οποία η Ελλάδα υπερψήφισε, έχοντας, πλέον, αρχίσει να συμμετέχει περισσότερο ενεργά στα κοινοτικά ζητήματα.

Έτσι, οι ευρωπαϊκές εξελίξεις την περίοδο 1985-1987, η υπογραφή της Ενιαίας Ευρωπαϊκής Πράξης, η εισροή πόρων από τα κοινοτικά ταμεία -και η συνακόλουθη διανομή τους,, ως κρατικών πόρων,- καθώς και η ένταξη το 1986 στην Ένωση Σοσιαλιστικών κομμάτων της Ευρώπης, επηρέασαν⁶⁷ τον αναπροσανατολισμό της λογικής διαχείρισης του κράτους από το ΠΑΣΟΚ και το απογύμνωσαν από τις

⁶⁶<https://www.europarl.europa.eu>, ΕΕΠ: υπογράφηκε στο [Λουξεμβούργο](#) την 17η Φεβρουαρίου 1986 και στη [Χάγη](#) την 28η Φεβρουαρίου 1986. Τέθηκε σε ισχύ από την 1η Ιουλίου 1987, αποσκοπούσε στην αναθεώρηση των Συνθηκών της Ρώμης με στόχο να δοθεί νέα ώθηση στην ευρωπαϊκή ολοκλήρωση και να ολοκληρωθεί η εσωτερική αγορά (χώρος χωρίς εσωτερικά σύνορα στον οποίο διασφαλίζεται η ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων, των ατόμων, των υπηρεσιών και των κεφαλαίων) έως την 1η Ιανουαρίου 1993, όντας ο προπομπός της πολιτικής ολοκλήρωσης και της οικονομικής και νομισματικής ένωσης, που κατοχυρώθηκαν με τη Συνθήκη του Μάαστριχτ.

⁶⁷ Β. Ασημακόπουλος, Χ. Τάσσης, (πρόλογος, Μ. Σπουρδαλάκης), ΠΑΣΟΚ, 1974-2018,, ό.π., σελ.357.

ριζοσπαστικές του θέσεις.

Υπό το φως των παραπάνω, στη βάση της δυναμικής που απέρρευε από την ΕΕΠ, η Ελλάδα εγκατέλειψε,⁶⁸ την πολιτική της εσωστρεφούς ομφαλοσκόπησης και παρουσιάσθηκε, κατά τη δεύτερη προεδρία της, περισσότερο συνειδητοποιημένη σε όλα σχεδόν τα κοινοτικά ζητήματα, αναλαμβάνοντας πολυσχιδείς πρωτοβουλίες εναρμονισμένες με τη διαδικασία της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης

3.2 Στόχοι, Προτεραιότητες και Αποτελέσματα, της Δεύτερης Ελληνικής Προεδρίας.

Οι προτεραιότητες της δεύτερης Ελληνικής Προεδρίας στο Συμβούλιο της Ε.Κ., το δεύτερο εξάμηνο του 1988, έδωσαν το στίγμα της θετικής δυναμικής των σχέσεων Ελλάδας – Ε.Κ., εγκαινιάζοντας μια νέα εποχή βελτιωμένης συνεργασίας συγκριτικά με την πρώτη Ελληνική Προεδρία.

Καθώς τα μείζονα κοινοτικά προβλήματα είχαν επιλυθεί⁶⁹ με την υιοθέτηση του «Πακέτου Ντελόρ», για την ελληνική Προεδρία υπήρχε πρόσφορο έδαφος, στη διάρκεια του εξαμήνου της, να συγκεκριμενοποιήσει και να αναπτύξει πρωτοβουλίες σε θέματα άμεσου ελληνικού ενδιαφέροντος.

Οι στόχοι της Ελληνικής Προεδρίας αναπτύχθηκαν σε τρεις άξονες⁷⁰, την εσωτερική ανάπτυξη της Κοινότητας, την προώθηση των εξωτερικών σχέσεων και την ενίσχυση του ρόλου της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Συνεργασίας.

⁶⁸ Γ. Κρανιδιώτης, *Η Εξέλιξη της ελληνικής πολιτικής στη δεύτερη Ελληνική Προεδρία του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Κοινότητας*, Εκδόσεις Σάκκουλα, 1993, σελ.33.

⁶⁹ Γ. Κρανιδιώτης, *Η εξέλιξη της ελληνικής πολιτικής*, ό.π., σελ.42.

⁷⁰ Γ. Κρανιδιώτης, *Η εξέλιξη της ελληνικής πολιτικής*, ό.π., σελ.49.

3.3 Άξονας Εσωτερικής Ανάπτυξης της Κοινότητας,

Η Προεδρία, εστίασε στην προώθηση των μέτρων για την Εσωτερική Αγορά. και των αποφάσεων για την υλοποίηση του «Πακέτου Ντελόρ», αναπτύσσοντας πρωτοβουλίες στη διαχείριση των θεμάτων, δίνοντας έμφαση στην ανάγκη της ισόρροπης ανάπτυξης⁷¹ της Κοινότητας και της προώθησης νέων πολιτικών και δράσεων, ευεργετικών για τις ασθενέστερες οικονομικά χώρες και κοινωνικές ομάδες των κρατών-μελών.

Στο πλαίσιο αυτό, η Ελληνική Προεδρία, θέλοντας να τονίσει το ιδεολογικό προφίλ της, υπέβαλε πρόταση για τη δημιουργία ενός *Ενιαίου Κοινωνικού Χώρου*, ως στοιχείου ενίσχυσης της συνοχής της Κοινότητας παράλληλα με την εγκαθίδρυση της εσωτερικής αγοράς. Το σκεπτικό της πρότασης ήταν ότι, δεν επαρκεί αυτή καθαυτή η αναμόρφωση των Διαρθρωτικών Ταμείων για την ενίσχυση της συνοχής, αλλά επιβάλλεται μια συστηματικότερη προσπάθεια για την προώθηση της κοινωνικής συνοχής με την εισαγωγή νέων τεχνολογιών και προσαρμογής του οικονομικού συστήματος στα νέα δεδομένα.

Στη λογική αυτή, επιχειρήθηκε, από πλευράς Προεδρίας, να ενταχθούν προτάσεις μέτρων και δραστηριοτήτων σε τομείς οι οποίοι πραγματώνουν⁷² την έννοια του *κοινωνικού χώρου*, συμβάλλοντας ταυτόχρονα, στη δυναμική ανάπτυξη της Κοινότητας, όπως, η προστασία, ασφάλεια και υγιεινή των εργαζομένων (εφαρμογή του άρθρου 118B της Ενιαίας Πράξης), η ενίσχυση και θεσμοθέτηση

⁷² Γ. Κρανιδιώτης, *Η εξέλιξη της ελληνικής πολιτικής, ό. π.*, σελ.134,135.(ομιλία του Υπουργού Εξωτερικών Θ Πάγκαλου στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο,14/12/1988, για τα αποτελέσματα της ελληνικής Προεδρίας)

του διαλόγου μεταξύ των κοινωνικών εταίρων, η ανεργία και επαγγελματική κατάρτιση των νέων, η υγεία και κοινωνική ασφάλιση, η δημογραφική πολιτική, η ισότητα ανδρών και γυναικών, η εκπαίδευση και ο πολιτισμός.

Στις ευνοϊκές συνθήκες που είχε δημιουργήσει η συγκυρία αγαστής σύμπλευσης στόχων και προτεραιοτήτων της Ελληνικής Προεδρίας με τα συμφέροντα των εταίρων, η ελληνική πλευρά επεδίωξε και επέτυχε, στο τελευταίο Συμβούλιο του Δεκεμβρίου του 1988, την ολοκλήρωση και έγκριση των εκτελεστικών κανονισμών για τα Διαρθρωτικά Ταμεία και την κατάρτιση σε συνεργασία με την Επιτροπή και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, του γενικού προϋπολογισμού για το 1989 στο πλαίσιο εφαρμογής της ΕΕΠ, πολύ σημαντικού για την ουσιαστική χρηματοδότηση των προτεραιοτήτων της Ε.Ε.Π.

Επίσης, η Προεδρία κατάφερε να προωθήσει ένα σημαντικό αριθμό προτάσεων, εκ των οποίων ορισμένες μεγάλης στρατηγικής σημασίας, όπως η οδηγία για τα δημόσια έργα, μια σειρά οδηγιών για φυτοϋγειονομικά θέματα, για τον έλεγχο των τροφίμων κ.λπ. Ο αριθμός των οδηγιών που υιοθέτησε η Ελληνική Προεδρία υπερέβη σε απόλυτο μέγεθος τον αριθμό που είχε υιοθετήσει η Γερμανική Προεδρία το πρώτο εξάμηνο, γεγονός που θεωρήθηκε σημαντική επιτυχία της διαπραγμάτευσης.

Στα ευρύτερα πλαίσια της Εσωτερικής Αγοράς, στο Συμβούλιο Υπουργών Οικονομικών (Ecofin) υιοθετήθηκαν δύο οδηγίες για τη χρηματοπιστωτική ολοκλήρωση και ξεκίνησε η σοβαρή εξέταση των προβλημάτων που συνδέονταν με τις προτάσεις της Επιτροπής για το πολιτικά ευαίσθητο θέμα της φορολογικής εναρμόνισης. Στο Συμβούλιο Κοινωνικών Υποθέσεων, στις 16 Δεκεμβρίου, υιοθετήθηκε, μεταξύ άλλων, η κοινή θέση για την οδηγία Υγιεινή και Ασφάλεια των εργαζομένων στους χώρους εργασίας τους ενώ στο Συμβούλιο Μεταφορών,

στις 9 Δεκεμβρίου, εξουσιοδοτήθηκε η Επιτροπή να διαπραγματευτεί το πρόβλημα του «*transit*» με την Ελβετία, Αυστρία και Γιουγκοσλαβία, καθώς αποτελούσε ένα σοβαρό εμπόδιο για την ελεύθερη επικοινωνία και διακίνηση των εμπορευμάτων που έπρεπε να διέλθουν από τρίτες χώρες με προορισμό την κοινοτική αγορά.

Παράλληλα, σημαντικά αποτελέσματα υπήρξαν στον γεωργικό τομέα, όπου αποσοβήθηκαν⁷³ τα χειρότερα από τις αρνητικές εντυπώσεις του «βέτο» που είχε ασκηθεί από την Ελλάδα λίγο πριν από την ανάληψη της Προεδρίας, στο θέμα των αγρονομισματικών ρυθμίσεων. Στο Συμβούλιο Υπουργών Έρευνας, επίσης, υιοθετήθηκε μια σειρά από προγράμματα για την προώθηση της έρευνας και της τεχνολογίας, όπως το «Joule», «Brite» κ.ά.

Τα αποτελέσματα, όμως, τελικά, της διαπραγμάτευσης του *κοινωνικού χώρου* εκ των σημαντικών προτεραιοτήτων, υπήρξαν κατώτερα των αναμενομένων. Εν τούτοις, θεωρήθηκε μείζων επιτυχία της Προεδρίας ότι, με τις αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της Ρόδου, ο κοινωνικός χώρος κατέστη μία κύρια συντεταγμένη της διαδικασίας για την περαιτέρω ανάπτυξη της Κοινότητας, παράλληλα με την εγκαθίδρυση της εσωτερικής αγοράς, έτσι ώστε, τόσο η Ισπανική όσο και η Γαλλική Προεδρία οι οποίες ακολούθησαν, τον συμπεριέλαβαν στις προτεραιότητές τους.

3.4 Άξονας Εξωτερικών Σχέσεων

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον επέδειξε η Ελληνική Προεδρία, στον τομέα της εξωτερικής πολιτικής, δεδομένου ότι, τη συγκεκριμένη περίοδο έλαβαν χώρα πολύ σημαντικά διεθνή γεγονότα, όπως η άνοδος του Γκορμπατσώφ στην ηγεσία της Σοβιετικής

⁷³ Γ. Κρανιδιώτης, *Η εξέλιξη της ελληνικής πολιτικής*, ό. π., σελ.68.

Ενωσης, η οποία σηματοδότησε την ομαλοποίηση των σχέσεων μεταξύ των δύο υπερδυνάμεων καθώς και τη διεύρυνση στις σχέσεις εμπορικής συνεργασίας της Ε.Κ. με τη Σοβιετική Ένωση και τις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης.

Η Ελληνική Προεδρία, στα περιθώρια πρωτοβουλίας που διέθετε, δραστηριοποιήθηκε ιδιαίτερα δυναμικά για την ανάπτυξη των σχέσεων της Ε.Κ. με τις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης, δίνοντας έμφαση κυρίως στις Βαλκανικές χώρες, την Κύπρο, τη Μάλτα και τις χώρες του Αραβικού κόσμου. Στόχος της επίσης ήταν, να προωθήσει την έναρξη πολιτικού διαλόγου μεταξύ της Ε.Κ. και της Κύπρου, εκτιμώντας ότι η πρωτοβουλία αυτή θα αναβάθμιζε το πολιτική διαπραγμάτευση μεταξύ ΕΚ. και Κύπρου. Παράλληλα, επεδίωκε να προωθήσει την ιδέα της υποβολής της αίτησης για πλήρη ένταξη της Κύπρου κατά την περίοδο της ελληνικής Προεδρίας για να διευκολυνθεί η διαδικασία, αλλά αντιμετώπισε⁷⁴ την επιφυλακτικότητα της Κύπρου.

Δεδομένου ότι, το εξάμηνο αυτό, η Κοινότητα προβληματιζόταν ως προς τις σχέσεις της με τις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης, η Ελληνική Προεδρία προώθησε τη ολοκλήρωση και συμπλήρωση της διαπραγμάτευσης της συμφωνίας με την Ουγγαρία και την Τσεχοσλοβακία και ξεκίνησε την επεξεργασία σε πολιτικό επίπεδο του πλαισίου της συμφωνίας με τη Σοβιετική Ένωση. Επίσης, προώθησε την εμβάθυνση των εμπορικών σχέσεων και με άλλες ανατολικές χώρες, την Πολωνία, την Αν. Γερμανία και τη Βουλγαρία.

Ιδιαίτερη έμφαση δόθηκε, επίσης, από την Ελληνική Προεδρία, στην αναβάθμιση των σχέσεων της Κοινότητας με τις Μεσογειακές χώρες, μεριμνώντας για την

⁷⁴ Γ. Κρανιδιώτης, *Η εξέλιξη της ελληνικής πολιτικής, ό. π.*, σελ. 58,59.

πραγματοποίηση τριών Συμβουλίων Συνεργασίας με την Τυνησία, την Κύπρο και τη Γιουγκοσλαβία, ενώ παράλληλα, το Νοέμβριο του 1988 ξεκίνησε η διαπραγμάτευση των χρηματοδοτικών πρωτοκόλλων της Κύπρου και της Μάλτας.

Κατά την περίοδο της ελληνικής Προεδρίας ολοκληρώθηκε επίσης η συζήτηση της εντολής προς την Επιτροπή σχετικά με τις διαπραγματεύσεις με τις χώρες ΑΚΕ για τη σύναψη της Τέταρτης Συμφωνίας μεταξύ ΕΟΚ- ΑΚΕ.⁷⁵

Επίσης, η Ελληνική Προεδρία, διαχειρίστηκε το θέμα της Ευρωπαϊκής αντίδρασης στο ζήτημα του Εμπορικού Νόμου των ΗΠΑ (Trade Bill) όπου, με δήλωσή του, το Συμβούλιο, στις 26 Σεπτεμβρίου, εξέφρασε τις σοβαρές του ανησυχίες για τις δυνατότητες προστατευτισμού που προσέφερε το Omnibus Trade and Competition Act του 1988. Άλλωστε, οι σχέσεις Κοινότητας – ΗΠΑ δοκιμάζονταν σ' όλη τη διάρκεια του β' εξαμήνου του 1988, με αφορμή την κοινοτική οδηγία για την ορμόνη, η οποία θα εφαρμοζόταν από την 1η Ιανουαρίου 1989 και θα εμπόδιζε την εισαγωγή ορισμένων Αμερικανικών γεωργικών και κτηνοτροφικών προϊόντων. Οι ΗΠΑ αντιδρώντας, ανακοίνωσαν μια σειρά από αντίποινα στην περίπτωση που εφαρμοζόταν η οδηγία, και η Κοινότητα απάντησε με τη σειρά της ανακοινώνοντας τη λήψη πρόσθετων μέτρων για τα αντίποινα.

3.5 Ευρωπαϊκή Πολιτική Συνεργασία(ΕΠΣ)

Στο διεθνή χώρο, την περίοδο εκείνη, συντελούνταν ιστορικές⁷⁶ ανακατατάξεις,

⁷⁵ Οι συμφωνίες οικονομικής εταιρικής σχέσης (ΣΟΕΣ) είναι εμπορικές και αναπτυξιακές συμφωνίες μεταξύ της ΕΕ και των χωρών και περιοχών της Αφρικής, της Καραϊβικής και του Ειρηνικού (ΑΚΕ) και διέπονται από τη [συμφωνία εταιρικής σχέσης](#) του Κοτονού που υπογράφηκε το 2000 μεταξύ της ΕΕ, των κρατών μελών της και των χωρών ΑΚΕ.

⁷⁶ Γ. Κρανιδιώτης, *Η εξέλιξη της ελληνικής πολιτικής*, .ό π., σελ.14-15

για το μέλλον της Ευρώπης. Οι δύο υπερδυνάμεις είχαν ξεκινήσει διαδικασίες επαναπροσέγγισης μετά την ανάδειξη του Γκορμπατσώφ στην ηγεσία της Σοβιετικής Ενωσης με κύριο στόχο τον περιορισμό των εξοπλισμών. Η διαδικασία της ύφεσης που εγκαινιάστηκε με την υπογραφή το 1988 της συμφωνίας κατάργησης των πυραύλων μέσου βεληνεκούς, δρομολόγησε τη διαμόρφωση νέας ευρωπαϊκής και διεθνούς τάξης πραγμάτων με το άνοιγμα στη Δύση των συνόρων των χωρών της Ανατολικής Ευρώπης.

Υπό το φως των διεθνών εξελίξεων, η Ελλάδα επεδίωκε να αναλάβει πρωτοβουλίες προς την κατεύθυνση της ενεργητικότερης συμβολής της Ευρώπης στην εδραίωση της ειρήνης και του αφοπλισμού⁷⁷ και της ενίσχυσης των σχέσεων της Κοινότητας με τις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης καθώς είχαν διαδραματισθεί σημαντικά διεθνή γεγονότα, με τις δύο υπερδυνάμεις να έχουν προχωρήσει σε ένα πρώτο σημαντικό βήμα για τον έλεγχο των εξοπλισμών και του αφοπλισμού, με την υπογραφή συμφωνίας των πυραύλων μέσου βεληνεκούς και με τη Σοβιετική Ενωση να έχει κάνει ένα περαιτέρω βήμα καλής θέλησης αναγγέλλοντας την αποχώρηση των Σοβιετικών στρατευμάτων από το Αφγανιστάν.

Η Ελληνική Προεδρία κινούμενη στην κατευθυντήρια γραμμή των κοινοτικών πρωτοβουλιών, εστίασε, παράλληλα, και σε ζητήματα δικού της παραδοσιακού ενδιαφέροντος, με προτεραιότητα στο Κυπριακό, πραγματοποιώντας συναντήσεις με τις τρίτες χώρες, την Αυστρία, τη Νορβηγία, τη Μάλτα, την Κύπρο, με τις οποίες η Κοινότητα είχε θεσμοθετήσει πολιτικό διάλογο και προωθώντας θέματα σχέσεων Ανατολής - Δύσης, όπως, έναρξη επαφών και διαπραγματεύσεων με

⁷⁷ Η Ομιλία του Υπουργού Εξωτερικών Κ. Παπούλια στην 42^η Σύνοδο της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ, Ν. Υόρκη, 29/9/1988, στο Γ. Κρανιδιώτη, « Η εξέλιξη της ελληνικής πολιτικής, ό.π., σελ.111-120.

χώρες της Ανατολικής Ευρώπης. Επίσης, η Ελληνική Προεδρία έδωσε προτεραιότητα, στα ζητήματα της Μέσης Ανατολής όπου προωθούσε⁷⁸ την ιδέα ταυτόχρονης αναγνώρισης του Ισραήλ και του Παλαιστινιακού κράτους, όμως, η αντίδραση ορισμένων κρατών – μελών, ιδιαίτερα της Βρετανίας και της Ολλανδίας, δεν επέτρεψε την εκδήλωση σχετικής πρωτοβουλίας.

Επιπρόσθετα, η Πολιτική Συνεργασία, επί Ελληνικής Προεδρίας, ασχολήθηκε και με πληθώρα άλλων θεμάτων όπως με την κατάσταση στην Κεντρική και Νότια Αμερική, τη Χιλή, την Αϊτή, την Κεντρική Αμερική, τη Βιρμανία, τη Δυτική Σαχάρα, το Σουδάν, την Κορέα και υιοθέτησε Δήλωση⁷⁹ για την καταστροφή του αεροσκάφους της Pan-Am, καταδικάζοντας την τρομοκρατία κ.λπ.

3.6 Σύνοδος Κορυφής της Ρόδου (2-3 Δεκεμβρίου 1988)

Με δεδομένο ότι τα ακανθώδη ευρωπαϊκά ζητήματα, όπως ο κοινοτικός προϋπολογισμός και οι κατευθυντήριες της ενιαίας ευρωπαϊκής αγοράς, είχαν επιλυθεί στην προηγούμενη Σύνοδο Κορυφής του Αννόβερο, η Ελληνική Προεδρία απαλλαγμένη από θέματα ιδιαίτερης δυσκολίας, εστίασε, πρωτίστως, σε ανάπτυξη δικών της πρωτοβουλιών, όπως στην κατάρτιση και προώθηση του *Ενιαίου Κοινωνικού Χώρου*,⁸⁰ ως στοιχείου ενίσχυσης της συνοχής της

⁷⁸ Γ. Κρανιδιώτης, *Η εξέλιξη της ελληνικής πολιτικής*, ό.π.,σελ. 78.

⁷⁹ Η Δήλωση της ΕΠΣ για την καταστροφή του αεροσκάφους της PAN-AM, 31/12/1988, στο Γ. Κρανιδιώτης, *Η εξέλιξη της ελληνικής πολιτικής* σελ. 172.

⁸⁰ Βασική προτεραιότητα της δεύτερης Ελληνικής Προεδρίας στο Συμβούλιο της ΕΚ ήταν η οικοδόμηση του Ενιαίου Κοινωνικού Χώρου, που αφορούσε τη δράση για τη συνέχεια της προσπάθειας ενίσχυσης της κοινωνικής συνοχής με την υλοποίηση των άρθρων 118^A και 118^B της Ενιαίας Ευρωπαϊκής Πράξης.

Κοινότητας, με τον οποίο εξασφαλιζόνταν ορισμένα δικαιώματα των εργαζομένων στον ευρωπαϊκό χώρο, και στην προώθηση της εμπορικής προσέγγισης της Ε.Κ. των 12, με χώρες- μέλη της ΚΟΜΕΚΟΝ.

Έτσι, κατά τη διάρκεια του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, η Ελληνική Προεδρία πρότεινε την ανάληψη τεσσάρων σημαντικών πρωτοβουλιών: α) την προώθηση του ενιαίου κοινωνικού χώρου, β) τη Διακήρυξη για το διεθνή ρόλο της Κοινότητας, γ) την ανάπτυξη των νησιωτικών περιοχών και δ) την προώθηση πολιτικής για το περιβάλλον, οι οποίες έγιναν αποδεκτές από το Συμβούλιο.

Οι συζητήσεις στη Σύνοδο Κορυφής κατέληξαν στην υιοθέτηση δύο βασικών κειμένων: α) Της Διακήρυξης για το διεθνή ρόλο της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και β) των Συμπερασμάτων.

Το κείμενο της Διακήρυξης, επιχείρησε να επαναπροσδιορίσει τις αρχές που διέπουν τη διεθνή συμπεριφορά της Κοινότητας μετά τις διεθνείς και ευρωπαϊκές εξελίξεις, και αποτέλεσε το πολιτικό στίγμα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της Ρόδου.

Πέραν της Διακήρυξης, η Ελληνική Προεδρία επίσης κατόρθωσε να συμπεριλάβει, στα Συμπεράσματα⁸¹ του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου και την υιοθέτηση των τριών άλλων ελληνικών πρωτοβουλιών όπως τις δηλώσεις για τον κοινωνικό χώρο, για την προστασία του περιβάλλοντος και των νησιωτικών περιοχών της Κοινότητας που αντιμετώπιζαν ιδιαίτερα κοινωνικοοικονομικά προβλήματα καθώς και την επιβεβαίωση της πολιτικής βούλησης για την εγκαθίδρυση της εσωτερικής αγοράς με στόχο την υιοθέτηση των σχετικών προτάσεων μέσα σε μια διετία.

⁸¹ S N 4443/1/88 *Conclusions of the Presidency, European Council Rhodes, 2 and 3 December 1988.*

Αποφασίστηκε επίσης να εξετασθούν οι προοπτικές ανάπτυξης της υποδομής μεταφορών σε μακροχρόνια βάση και να υιοθετηθεί μέχρι τέλους του 1988 μια πολιτική σε μεσοπρόθεσμη βάση. Τέλος, περιλήφθηκε αναφορά σε ειδικό κεφάλαιο για την ανάπτυξη των οπτικοακουστικών μέσων, που αποτέλεσε πρωτοβουλία του Προέδρου της Γαλλίας F. Mitterrand.

Αναμφίβολα, τα αποτελέσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της Ρόδου, ήταν ένας ακόμη συμβιβασμός, ανάμεσα στις διαφορετικές απόψεις και συμφέροντα των κρατών - μελών και κυρίως ανάμεσα στις πλούσιες χώρες του βορρά και τις φτωχότερες του νότου.

3.7 Συμπέρασμα

Σε κάθε περίπτωση, η δεύτερη Ελληνική Προεδρία στην Ε.Κ δεν ήταν μια Προεδρία αντιπαραθέσεων και διαφωνιών και ο απολογισμός των πεπραγμένων της εκτιμάται ως θετικός σε συνάρτηση και με τα αποτελέσματα⁸² της Διάσκεψης Κορυφής της Ρόδου. Άλλωστε, η ελληνική πολιτική στάση απέναντι στα ευρωπαϊκά ζητήματα είχε πλέον μεταβληθεί⁸³, και η αρχική επιφυλακτικότητα, είχε τώρα αντικατασταθεί από φιλοευρωπαϊκή θεώρηση των πραγμάτων με κυρίαρχες έννοιες, την αλληλεγγύη, τη συνοχή και την ισόρροπη ανάπτυξη της Κοινότητας.

Έτσι, στο επίπεδο της τρέχουσας διαχείρισης, η Ελληνική Προεδρία, προώθησε αποτελεσματικά, σε κλίμα ομαλότητας και συνεργασίας, όλα⁸⁴ τα θέματα της ευρωπαϊκής ατζέντας του β εξαμήνου του 1988, και επιχείρησε, αναπτύσσοντας

⁸² S N 4443/1/88 *Conclusions of the Presidency, European Council Rhodes, 2 and 3 December 1988.*

⁸³ Γ. Κρανιδιώτης, *Η εξέλιξη της ελληνικής πολιτικής, ό. π., σελ. 89.*

⁸⁴ Γ. Κρανιδιώτης, *Η εξέλιξη της ελληνικής πολιτικής, ό. π., σελ. 90.*

μια σειρά πρωτοβουλιών, να προσδώσει, στο μέτρο του δυνατού, το δικό της πολιτικό και ιδεολογικό στίγμα στα ζητήματα σχετικά με το μελλοντικό ρόλο της Κοινότητας και την εξέλιξη της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης. Παρά το γεγονός ότι, η δεύτερη Ελληνική Προεδρία δεν έχει καταγραφεί στην ιστορία της Κοινότητας ως μια από τις σημαντικές προεδρίες, εν τούτοις απέδωσε σχετικά αξιόλογα⁸⁵ αποτελέσματα και η συμβολή της στην εξέλιξη της ευρωπαϊκής ενοποιητικής διαδικασίας αποτιμάται ως θετική.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Κατά την πρώτη μετενταξιακή περίοδο της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα η ευρωπαϊκή πολιτική της χώρας είχε εγκλωβιστεί μεταξύ του κομματικού ευρωσκεπτικισμού του κυβερνώντος σοσιαλιστικού κόμματος και του στερεοτύπου της επανάληψης του «κακού εαυτού μας» με την υπονόμηση των δυνατοτήτων και των ευκαιριών μας.

Ουσιαστικά, η πολιτική που ασκούσε η τότε σοσιαλιστική Κυβέρνηση, αντιπολιτευόμενη τον ευρωπαϊκό προσανατολισμό της χώρας, λίγους μόλις μήνες μετά την ένταξη στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα, διαδραμάτισε μείζονα ρόλο στην εικόνα της Ελλάδας ως «απρόβλεπτου» και «δυσλειτουργικού» εταίρου και συνέβαλε στη σημαντική καθυστέρηση της προσαρμογής της στην ευρωπαϊκή ενοποίηση.

⁸⁵ Δ. Μπουραντώνης, Σ. Μπλαβούκος «Η Συμμετοχή της Ελλάδας στους Θεσμούς της Ευρωπαϊκής Ένωσης: Η περίπτωση της Προεδρίας», ό. π., σελ.44.45.

Το κυβερνών κόμμα σχοινοβατούσε ανάμεσα, στην πολιτική του «σοσιαλιστικού λαϊκισμού» και του ευρωσκεπτικισμού, αφενός και στην πολιτική της «πολύ χαλαρής» κυβερνητικής διαχείρισης των υποχρεώσεων που απέρρεαν από την ευρωπαϊκή ενοποίηση, αφετέρου. Αντί μιας δυναμικής εκκίνησης στην Ευρώπη και ενεργού συμμετοχής, επέδειξε αργά ανακλαστικά, χαρακτηριστική έλλειψη διορατικότητας και απουσία πολιτικού ρεαλισμού.

Οι πολιτικές επιλογές εκείνης της περιόδου, σε συνάρτηση με την πολιτική αμφιθυμία της Κυβέρνησης αποδυνάμωσαν την προοπτική της πλήρους και ισότιμης ευρωπαϊκής συμμετοχής μας, περιορίζοντάς την αποκλειστικά, σχεδόν, στην διεκδίκηση χρηματικών πόρων.

Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, η Ελλάδα, ανέλαβε τον Ιούλιο του 1983, την πρώτη ελληνική προεδρία στο Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, αντιμετωπίζοντας τη δυσπιστία των ευρωπαίων εταίρων της, ως προς τη δυνατότητα επαρκούς διαχείρισης των θεμάτων της ευρωπαϊκής agenda αλλά και της ικανότητας επίτευξης πολιτικών συμβιβασμών αναγκαίων για την προώθηση της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης.

Η διαχείριση της agenda δεν υπήρξε ούτε ευέλικτη ούτε ρεαλιστική καθώς είχαν τεθεί μαξιμαλιστικοί στόχοι, στους οποίους ήταν δύσκολο να ανταπεξέλθει η Ελλάδα και έτσι, τα αποτελέσματα της προεδρίας αυτής, ήταν πενιχρά και η αξιολόγηση των πεπραγμένων της, αποθαρρυντική. Το μοναδικό θετικό πρόσημο της πρώτης προεδρίας ήταν η «εκπαιδευτική διαδικασία» η συσσώρευση εμπειρίας και η προϊούσα εξοικείωση, ως προς τις ευρωπαϊκές διαδικασίες και διαπραγματεύσεις.,

Βέβαια, μετά το 1983, το κυβερνών κόμμα του ΠΑΣΟΚ, μετακινήθηκε σταδιακά από την αμφισβήτηση στην ολοκλήρωση, υιοθετώντας μια νέα διεκδικητική στάση μέσα στην ΕΚ με στόχο την αποκόμιση χρηματοδοτικών πόρων, προσαρμοζόμενο σταδιακά στην ευρωπαϊκή πραγματικότητα αξιοποιώντας παράλληλα τα οικονομικά πλεονεκτήματα της ένταξης, καθώς η αίτηση της Ελλάδας, το 1982, για αναγνώριση «ειδικού καθεστώτος», κατέληξε, το 1985, στην υιοθέτηση του χρηματοδοτικού πακέτου, των Μεσογειακών Ολοκληρωμένων Προγραμμάτων (ΜΟΠ).

Ουσιαστικά, τα ΜΟΠ λειτούργησαν ως θετικός καταλύτης και ταυτόχρονα ως «όχημα» για το κόμμα του ΠΑΣΟΚ, προκειμένου να άρει ολοσχερώς τις επιφυλάξεις του και να επιχειρήσει την φιλοευρωπαϊκή μεταστροφή των εκατό ν ογδόντα μοιρών. Παράλληλα, βέβαια, η θέσπιση των ΜΟΠ, υπήρξε, πολλαπλά επωφελής, καθώς συνέβαλε σημαντικά στον εκσυγχρονισμό και την ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας και ταυτόχρονα, αποτέλεσε το υπόδειγμα αλλά και το εναρκτήριο λάκτισμα της διαδικασίας για την μετέπειτα υιοθέτηση της νέας Διαρθρωτικής Πολιτικής Συνοχής της Ε.Κ. από την οποία η χώρα αποκόμισε σημαντικά οικονομικά οφέλη (πακέτα Delors, ΕΤΠΑ ΕΣΠΑ, κλπ.).

Μετά τις σημαντικές ευρωπαϊκές εξελίξεις που διαδραματίστηκαν στο μεσοδιάστημα των δύο Ελληνικών Προεδριών και κυρίως μετά την υπογραφή της Ενιαίας Ευρωπαϊκής Πράξης (ΕΕΠ), γεγονός που σηματοδότησε την αποδοχή από την Ελλάδα, όχι μόνον της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης αλλά και της ουσιαστικής εμβάθυνσης, καθώς το ΠΑΣΟΚ είχε επαναπροσδιορίσει την πολιτική του έναντι της Κοινότητας, η δεύτερη Ελληνική Προεδρία στο Συμβούλιο, το δεύτερο εξάμηνο του 1988, διεξήχθη σε καταφανώς ευνοϊκότερο κλίμα, συγκριτικά με

την πρώτη Προεδρία, επιτυγχάνοντας ορισμένα αξιόλογα αποτελέσματα.

Ασφαλώς η επιτυχής άσκηση των καθηκόντων της Προεδρίας συναρτάται με ποικιλία παραγόντων, που θα πρέπει να συνεκτιμώνται κατά τη διαμόρφωση των στόχων και προτεραιοτήτων καθώς και κατά τον αποτίμηση των πεπραγμένων της, όπως η προηγούμενη εμπειρία, η γνώση των ευρωπαϊκών πραγμάτων και συσχετισμών, η αξιόπιστη στάση και πολιτική δέσμευση στα θέματα της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, το διπλωματικό και διοικητικό κεφάλαιο που διαθέτει, καθώς και η χρονική συγκυρία στο ευρωπαϊκό το διεθνές αλλά και το εσωτερικό περιβάλλον.

Αναμφίβολα, ήταν σημαντική εξέλιξη για την Ελλάδα το γεγονός ότι, η σοσιαλιστική διακυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ, διαγράφοντας από τις αρχές της δεκαετίας του 1980 μία περιπετειώδη και ανατρεπτική πορεία, προτίμησε τελικά, τη ρεαλιστική πολιτική μεταστροφή έναντι της Ευρώπης και κατόρθωσε να αμβλύνει τους αρνητικούς χαρακτηρισμούς που τη συνόδευαν στην αρχή της ευρωπαϊκής πορείας και να την οδηγήσει στη συνέχεια στον σκληρό πυρήνα της ΟΝΕ.

Πράγματι, στην πορεία η Ελλάδα, επεδίωξε την πλήρη ενσωμάτωσή της στην Ένωση, και απέκτησε το προφίλ μιας χώρας φιλοευρωπαϊκής, υπέρμαχης της Ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης και εμβάθυνσης, με την πλειονότητα των Ελλήνων να ευθυγραμμίζονται και να επικροτούν τον ευρωπαϊκό προσανατολισμό της, πιστεύοντας ότι το ελληνικό και το ευρωπαϊκό μέλλον ταυτίζονται.

Συνοψίζοντας, αυτό που αποκόμισε η Ελλάδα από τις δύο πρώτες ελληνικές

προεδρίες στο Συμβούλιο της Ε.Κ/Ε.Ε., είναι η άντληση εμπειρίας και τεχνογνωσίας σε πολιτικό, διπλωματικό και διοικητικό επίπεδο, πολύτιμης, στο πλαίσιο της συνεχούς βελτίωσης της συμμετοχής της στο ευρωπαϊκό γίγνεσθαι, ώστε το πρόσημο, παρά τα προβλήματα της χώρας, να είναι και να παραμένει θετικό, διότι συνιστά ένα πολύτιμο εφόδιο που ισχυροποιεί την Ελλάδα και ενισχύει τα συμφέροντά της.

Αναμφίβολα, η επιτυχημένη έκβαση δεν είναι αυτή που συνδέεται με την προώθηση κατ' ανάγκην, των εκάστοτε εθνικών προτεραιοτήτων, αλλά αυτή που συμβάλλει στην αύξηση του «πολιτικού κεφαλαίου» της Προεδρεύουσας χώρας, ως εταίρου και ως εθνικού κράτους, στην ενίσχυση της αξιοπιστίας της, και στην καλλιέργεια κλίματος καλής θέλησης απέναντι στις επιδιώξεις της.

Η Ελλάδα, στο ιστορικό πλαίσιο διεξαγωγής της πρώτης προεδρίας ατύχησε στην κατάληξη του διαπραγματευτικού παιχνιδιού .σε αντίθεση, με τη δεύτερη ελληνική προεδρία η οποία, αλληλεπιδρώντας μεταξύ εθνικών συμφερόντων και κοινοτικού περιβάλλοντος, συνέβαλε στη βελτίωση του προφίλ της χώρας και την επίτευξη θετικών αποτελεσμάτων (<http://gr2014.eu/el/past-greek-presidencies> και Παγουλάτος- Μπλαβούκος, 2004).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική Βιβλιογραφία

Ίδρυμα Κωνσταντίνος Καραμανλής «Ο Κωνσταντίνος Καραμανλής και η

Ευρωπαϊκή πορεία της Ελλάδας, τ. 1», Πατάκη, 2000

Ν. Μαραβέγιας «Η Ελλάδα στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Παρελθόν, παρόν και μέλλον», Θεμέλιο, 2008

Π. Κ. Ιωακειμίδης, «Ευρωπαϊκή Ένωση και Ελληνικό Κράτος» Θεμέλιο, 1998

Π. Κ. Ιωακειμίδης, «Επιτεύγματα και στρατηγικά λάθη της εξωτερικής πολιτικής της Μεταπολίτευσης. Προβλήματα και λύσεις. Παθογένειες και προκλήσεις», Θεμέλιο, Βιβλιοθήκη Ευρωπαϊκών Θεμάτων, 2020

Π. Κ. Ιωακειμίδης, «Ελλάδα – Ευρωπαϊκή Ένωση. Τρία λάθη και πέντε μύθοι. Μια νέα ερμηνεία για την κρίση της Ελλάδας στην Ε.Ε», Θεμέλιο, Βιβλιοθήκη Ευρωπαϊκών Θεμάτων, 2018.

Π. Ιωακειμίδης «Ο μετασχηματισμός της ΕΟΚ, Από την εντολή στην Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη» 1988, Αθήνα Εκδόσεις Παπαζήση

Γ. Βούλγαρης «Η Ελλάδα της Μεταπολίτευσης 1974-1990» Εκδόσεις Θεμέλιο, Αθήνα , 2002

Γ. Καραγιάννης «ΠΑΣΟΚ και πολιτικός λόγος. Νοηματοδοτήσεις του λαϊκισμού εκσυγχρονισμού και σοσιαλισμού», Νήσος , Αθήνα, 2021

Α. Παπανδρέου «Από το ΠΑΚ στο ΠΑΣΟΚ. Λόγοι, άρθρα, συνεντεύξεις , δηλώσεις του Α. Παπανδρέου» Αθήνα, Λαδιάς , 1976

Αργύρης Γ. Πασσάς, «Η Εθνική Δημόσια Διοίκηση στην Ευρωπαϊκή Ενωσιακή Πολιτική Διαδικασία», Παπαζήση, 2012.

Σωτήρης Ντάλης, επιμέλεια «Από την ένταξη στην κρίση. Ελλάδα και Ευρωπαϊκή

Ένωση: 1981-2011», Παπαζήση, Αθήνα 2012.

S. Verney «Κομματικός ευρωσκεπτικισμός στην Ελλάδα από την εποχή της ένταξης», Σ. Ντάλη «Από την ένταξη στην κρίση - Ελλάδα και Ευρωπαϊκή Ένωση 1981-2011», σελ. 153-165.

B. Ασημακόπουλος-Χ. Τάσσης, «ΠΑΣΟΚ 1974-2018, Πολιτική Οργάνωση, Ιδεολογικές Μετατοπίσεις, Κυβερνητικές Πολιτικές», Gutenberg, Αθήνα, 2018.

K. Ελευθερίου- Χ. Τάσσης, «ΠΑΣΟΚ, η άνοδος και η πτώση ενός ηγεμονικού κόμματος», Σαββάλας, Αθήνα 2013

Γ. Κοντογιώργης, «Κομματοκρατία και Δυναστικό Κράτος, Πατάκη Αθήνα, 2012

Γ. Κοντογιώργης, «Η ευρωπαϊκή ιδέα, η Ευρωπαϊκή Ένωση, η Ελλάδα» Ι. Σιδέρης, Αθήνα 1995.

Λουκάς Τσούκαλης «Ελλάδα και Ευρωπαϊκή Ένωση. Στρατηγικό όραμα, διπλωματική φινέτσα και κακή εγχώρια παράδοση» The Oxford Handbook of Modern Greek Politics, 2020

Γ. Μπακατσιάνος «Ελληνικό πρόβλημα και ευρωπαϊκό εγχείρημα» εκδόσεις Παπαζήση, 2011

Μαριέττα Μινώτου, Η Ελλάδα στο σταυροδρόμι των ευρωπαϊκών επιλογών 1957-1959, Αθήνα, Παπαζήση, 2019

Καλλιόπη Σπανού, Ελληνική Διοίκηση και Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση. Παπαζήση, Αθήνα 2001

Ναπολέον Μαραβέγιας, Η Ελλάδα στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Θεμέλιο, Βιβλιοθήκη Ευρωπαϊκών Θεμάτων

Η πρώτη ελληνική προεδρία στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα, Κείμενα (Ιούλιος – Δεκέμβριος 1983), Υπουργείο Εξωτερικών, 1986.

Η δεύτερη ελληνική προεδρία στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα, Κείμενα (Ιούλιος – Δεκέμβριος 1988), ΕΚΕΜ, Α. Ν. Σάκκουλα

Γ. Ν. Κρανιδιώτης «Η εξέλιξη της ελληνικής πολιτικής στη δεύτερη Ελληνική Προεδρία της Ευρωπαϊκής Κοινότητας», Σάκκουλας, 1993

Α. Ζαχαρόπουλος «Η Οδύσσεια της Ευρωπαϊκής μας Πορείας», Εκδόσεις Μίνωας, Αθήνα, Ηράκλειο 2011

Π. Κ. Ιωακειμίδης, Ευρωπαϊκή Πολιτική Ένωση. Θεμέλιο, Βιβλιοθήκη Ευρωπαϊκών Θεμάτων.

Λ. Τσούκαλης, «Ευρωπαϊκά Ανορθόδοξα», Αθήνα 1995, Εκδόσεις Παπαζήση

Λοβέρδος Α., Τα πολλαπλά οφέλη για την Ελλάδα, Όταν η Ανατολή συναντά τη Δύση, τεύχος 1, Η Καθημερινή-The Economist Ιανουάριος 2004.

Κοντογεώργης, Γ. (1985). Η Ελλάδα στην Ευρώπη: Η πορεία προς την Ένωση και η πολιτική του Καραμανλή. Αθήνα: Παγκόσμιος Εκδοτικός Οργανισμός.

Σ. Χαρίτος, «Ελλάδα-ΕΟΚ 1959-1979», 1981 Αθήνα: Παπαζήση

Stearns Monteagle, «Ανδρέας Παπανδρέου, το αίνιγμα», 2021 Αθήνα, εκδόσεις Εστία

ΞΕΝΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Kenneth Hanf and Ben Soetendorp, «Adapting to European Integration, Small States and the European Union, published 28/8/1997, Routledge

Jonas Tallberg, «Leadership and negotiation in the European Union»,

Ana Mar Fernández Pasarín «The Reform of the Council Presidency: paving the way for a new synergy with the European Commission», Dans Politique européenne 2011/3 (n° 35), pages 29 à 54

S N 4443/1/88 Conclusions of the Presidency, European Council Rhodes, 2 and 3 December 1988

ΑΡΘΡΑ

Άκης Καλαϊτζίδης και Νικόλαος Ζαχαριάδης, «Τα προβλήματα της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Ένωση» Cahiers de la Mediterranee, 90 | 2015: Δημοκρατική Μετάβαση / Ardengo Soffici

Δημοκρατική Μετάβαση, Προσχώρηση στην Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα και Νότια Ευρώπη <https://doi.org/10.4000/cdlm.7951>

Ina Sokolska, «Οι εξελίξεις μέχρι την Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη», “September, 2021, Θεματολογικά δελτία για την Ευρωπαϊκή Ένωση - 2021 5 www.europarl.europa.eu/factsheets/el

Π.Κ. Ιωακειμίδης, Άρθρο «Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, ρόλος και Ελλάδα» Εφημερίδα «Τα ΝΕΑ», σελ. 9, 22/10/2021

Λ. Τσούκαλης, Άρθρο «η Ευρώπη αλλάζει και μαζί της αλλάζει και η Ελλάδα» Εφημερίδα «το Πρώτο Θέμα», 7/6/2021 - ΕΛΙΑΜΕΠ

Π. Παγουλάτος, Άρθρο «Η Ελλάδα στη Ευρώπη, σαράντα χρόνια από την ένταξη», δημοσίευση 16/7/21 News Bomb, ΕΛΙΑΜΕΠ

Π. Ιωακειμίδης, Άρθρο «Η Ελλάδα 40 χρόνια στην Ευρώπη, το ελληνικό παράδοξο», η Εφημερίδα «τα ΝΕΑ» 28/5/2021, σελ. 8

Γ. Κουμουτσάκος, Άρθρο «Η αναντικατάστατη επιλογή», Εφημερίδα «τα ΝΕΑ» 28/5/2021, σελ. 8.

Π. Ιωακειμίδης, Άρθρο, «1. - Ελλάδα -ΕΕ, μια πολυτάραχη σχέση» Το Βήμα της Κυριακής, 10/01/2021 Σελίδα 13

Α. Ζαχαρόπουλος, Άρθρο, «Ανδρέας Παπανδρέου Μια αντιφατική προσωπικότητα» 28/3/2019, ηλεκτρονική έκδοση της Εφημερίδας Ελευθερία, Λάρισα

Γ. Παλαιολόγος, Άρθρο «Τα 80'ς και η σαγήνη του λαϊκισμού», Η Καθημερινή, 20/3/2017

Γ. Κουτσογκίλας, Άρθρο, «Το ΠΑΣΟΚ της πρώτης οκταετίας» Ημερήσια ηλεκτρονική Εφημερίδα «Ελεύθερη Ζώνη» αρ. φύλλου 4052, 23/24/102021

Ιστοσελίδα Εφημερίδα «ΤΑ ΝΕΑ» Άρθρο «Ιστορική Αναδρομή, οι ελληνικές Ευρωεκλογές από το 1981 έως το 2014», 25/5/2019

ΒΗmagazino, Άρθρο, Κυριακή, 26 Ιανουαρίου2014

BBC GREEK Άρθρο, 31/1/2003

ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΕΣ

<https://www.europarl.europa.eu>

<https://www.mfa.gr/exoteriki-politiki/i-ellada-stin-ee/i-poreia-tis-elladas-stineuropaikienosi.html>

www.kathimerini.gr/820322/article/epikairothta/ellada/h-apofash-gia-syndesh-methneok.

www.naftemporiki.gr/story/142012/pos-i-ellada-pire-ton-europaiko-dromo.

www.kathimerini.gr/840425/article/epikairotita/ellada/h-syndesh-ths-elladas-methneok

Ιστοσελίδα Εφημερίδα «ΤΑ ΝΕΑ»

<https://ejournals.epublishing.ekt.gr/index.php/eeep/article/view/10878>

ΠΙΝΑΚΕΣ - ΕΙΚΟΝΕΣ

Έμβλημα (Logo) Πρώτης Ελληνικής Προεδρίας στο Συμβούλιο της Ε.Κ.

στο οποίο απεικονίζεται το Ζάππειο Μέγαρο.

Έμβλημα (Logo) Δεύτερης Ελληνικής Προεδρίας στο Συμβούλιο της Ε.Κ.

Το διακριτικό αυτό σήμα ήταν το Δελφίνι της Σαντορίνης από μια θαυμάσια τοιχογραφία της Μινωικής Περιόδου που βρέθηκε στις ανασκαφές της Σαντορίνης